

ARGIA

Ekaina 12 - XLVI garren urtea 978 zenbakia 90 peza

**AEKANPADA:
GAZTEAK EUSKARARI
BULTZAKA.**

**TXUS CONGILEKIN, HB-REN
«DEBACLE»-AZ**

**GOTZON GARATE
SOLASKIDE**

**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

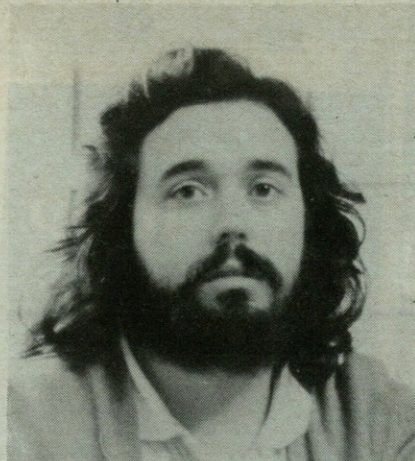
Eskerrikasko!

GAJTA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

4. orrialdetik aurrera **TXUS CONGILEKIN** izan dugun elkarrizketa eskaintzen dizugu. Debaile bat izan al da azken hauteskundeotan **HBk** jasan behar izan duena? Zer gertatu da? Bere ikuspegia argitzen dizu zinagotzi donostiarrak.

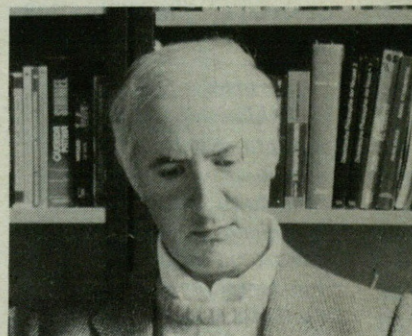
AEKANPADA ospatu berri da Urkiolan. Han izan zen **ARGIA** ere hainbeste milaka euskaltzale gazte-ekin. Egun horiek bururatutako hainbat azterketa-puntu eskaintzen dizkizu **JOK**, 18. orrialdean.

- 2 Aste giroa.
- 4 Txus Congilekin elkarrizketa: **L. Bastida eta I. Zubiondo.**
- 8 Kapitalismoaren dinamika, krisia eta euskal ekonomia: **TRIKUHARRI.**
- 11 Herriko Plaza:
- 12 Sikulusaltsa: Urrezko edaria: **LUIS M. BANDRES.**
- 14 Gazteen etxea, Noizko?
- 16 Aurtan ere Urumearen jetsiera.
- 18 **AEKANPADA**: Gazteak euskarari bultzaka: **Jo.**
- 22 Lizarra: Haurrak euskaraz ka lean: **JOSU.**
- 26 Akonkaguan neguan eskiz jeisteko: **Artaso.**
- 29 Villalonga: idazle katalan bat: **Gorritxo.**
- 32 Gotzon Garate solaskide: **J.R. BILBAO.**
- 36 Musika, zarata, boterea:
- 38 Jo... Adarra
- 39 Bertsoak: **Itxaro BORDA.**
- 40 Azkenekoa: Cuencan ba dut la gun bat: **Antonio Luxarbe.**

Lizarra bada ikastola bat, eta ikastola horretako haurrek badute fama: euskaraz ari direla kalean. Hor erabiltzen den pedagogia mota, umeei nola barneratu erazi euskara, ... horra zenbait gai interesgarri, 22. orrialdeko elkarrizketan argituko zaizkizunak.

32. orrialdetik aurrera elkarrizketa gozo bat, **J.R. Bilbaok GOTZON GARATE**ekin izan duena. Jadanik literatur emaitz oparoa eskainirik daukan idazleak bere iritziak botatzen dizkigu, bere kritikak, bere aportazioak.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Donostiako Erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Joseba Alvaréz.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpurua, Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murmendi», Joseba Sarrionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marrazkilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza:

D. L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA

Virgen del Carmen, Z/G
Ramonenea, behea
DONOSTIA-12

Telefona: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.
Plaza Lasala, 3. Donostia.

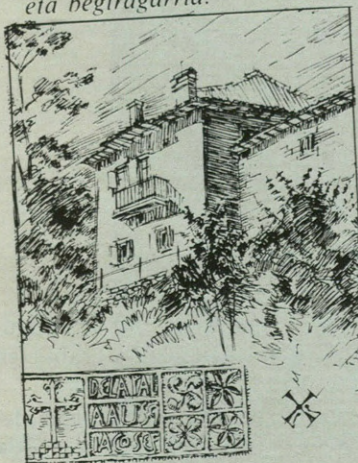
Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	 3.000 pta.
Ipar Euskal Herria	
Beste atzerriak	 4.200 pta.
Airez	 6.480 pta.
Ale bakarra	 90 pta.

Gogoz ekin dio Eusko Jaurilaritzak liburuak kale-ratzeari, eta hauen artean estatistikaz beterik dagoen liburutzar interesgarri bat eskuratu dugu. Bertan datu pila ematen zaigu, eta guk datu horiek zeri buruzkoak diren argituko diezuegu. Ezer baino lehen agertzen diren datuak Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabakoak direla esan behar. Lurraldea eta klimatologia deitutakoan herri bakoitzaren azalera, hidrografia, tenperaturak, kutsadura, eta beste mila informategiako ematen da. Komunitate autonomoko herri guztiei buruzko datuak dira.

2. atalean biztanleria da gaia, eta bertan biztanleriaren egoera, berezko gorabeherak eta migrazio mugimenduak agertzen dira. 3.a biztanleria aktiboa eta enplegua deritza. 4.ean osasunketa eta gizarte segurantzaz aritzen da, eta bertan osasun-egoera, osasunbaliabideak (jendezkoak eta gauzazkoak), zerbitzuen erabilera eta gizarte segurantzaz datoz. 5. atalburua hezkuntzari buruzkoa da, eta seigarrena justiziari buruzkoa. 7.: Kultura, ikuskitzak eta komunikabideak.

kultur maila eta kirolak. 8.: Hauteskundeak, azken urteotako datuak. 9.: Nekazaritza: nekazaritza, azien-dak, arrantza, oihanlantza eta nekazal sektoreko kontuak. 10.: Industria da. II.: Merkataritza eta turismoa. 12.: Garraioak eta komunikazioak: errepidez, trenbidez, airez eta itsasoz eta komunikazioak.

13.ean finantzak: merkatal eta finantz iharduerak, Bilboko burtsa eta Eusko Jaurlaritzaren aurrekontuak. 14.ean: Etxebizitzak, edifizioak eta lokalak: 1981eko etxebizitza zentsua, 1980.eko edifizio zentsua eta 1980ko lokalen zentsua. Grafiko ugari agertzen da ere, lana oso da sakona eta begiragarria.

JUAN CRUZ ARROSAGARAY

CALIFORNIA -TIK KANTUZ

CALIFORNIATIK KANTUZ. Juan Cruz Arrosagarai. Auspoa 163. 196 orri.

J.M. Satrustegik antolatutako digu bertsoz betetako lantxo hau bere adiskide Juan Cruz euskal artzaiak Ameriketatik bidalitako gutunetatik jaso ondoren. Berandu hasi omen da Juan Cruz artzaia bertso jartzen baina behin jarritz gero bere emai-

tza emaroa dela ezin uka, liburu honetan bertan 47 bat bertso baitaizka, eta asko eta asko 10 ahapalditik gorakoak. Neurkeran oso zehatza eta errepikakorra da, gehienetan puntu luzea dabil 4 edo 5 lerrokoa. Gaiak hango artzaiek maiteen dituztenak: herrimina, artzantza, euskaldun bestak, bere lagunei eskainiak, kristautasuneko jaiak e.a.

Bertsoak ez dira lehenen aldiz kaleratuak. Herria, Zeruko Argia eta beste zenbaitetan aurretik agertuak dira. Bertso narratiboak dira, pixkana pixkana irakurtzekoak eta dastatze-koak horrelako bildumetan bertso ezberdinen antzekotasuna nabaria izaten baita zenbaitetan. Kanturako joera handia omen du bertsolari honek eta doinuak ere bertan adierazten ditu.

Mendiak eta Herriak 1983

maite ditut gaillurrak argiak ez beste...
ai, egaztia banintz, gainik gain nentilke
lizardi

DONOSTIAKO JAZZALDIA. 972. Argian aurtengo Jazzaldiaren egitaraua adierazten genizuen. Egun hauetan aldaketa adierazgarri bat gertatu da: Dirudienek ez dugu gure artean Panama Francis-en taldea izanen, eta

bere ordez Chick Corearen musika ederra entzuteko aukera izanen dugu, Roy Hines eta Miroslav Vitous-en laguntzaz.

Ondorio garbiena Jazzaldiak hartzen duen kutsu modernoa izanen litzateke.

Bestalde, kritikak egiteko orduan ixiltzen ez garen bezala, oraingo honetan antolatzaileen jokaera txalogarria (Orain arte egin ez delako, ez besterik) iruditu zaigula aitortu behar dugu, informazioa bi hizkuntzetan bidali bait digute.

Dudarik gabe, hemendik ere igarotzen da gure nazio hizkuntzaren normalizazioaren bidea.

Txus Congil-ekin, HBren debakleaz

«KALEAN INIZIATIBA BERRESKURATU BEHAR DUGU»

Ezaguna da Donostialdean Txus Congil. Presuposturik gabe utzi zuten «Euskal Nortasuna» batzordearen buru izan den euskaldun-berri hau. «Hamabost egunetako ikastaro batera noa; gauza bat da ongi ulertzea, edo baita hitzegitea ere. Baina pentsatzen dena xuxen adierazi ahal izatea...»

Herri Batasunak galdu dituen botoek hainbat esames eta eritzi sortu dute, eta Txus Congilengana jo dugu, bere argitasunen bila. Donostiako udaletxeko gela dotore batean jaurtiki dizkigu bere argudioak, bere hizkera lasaian, itzuli bat egiteko tentaldia sortzen duen uda hasierako arratsalde honetan.

ARGIA.- HB jetxi egin da ala ez ala zer?

TXUS CONGIL.- Garbi dago boto mailan jetxi egin dela. Nahiz eta guretzat botoak ez izan garrantzizkoenak. Baina bai nahikoa, debate bat sor erazteko moduan.

A.- Folloia behintzat badabilela dirudi.

T.C.- Ez da sortu izugarritzko folloirik. Analizatzen ari gara hauteskundeotako erresultatuak. Zer gertatu da, noiz, zein momentu politiko-tan? Batetik zera ikusten dugu, PSOEek hartu duela iniziatiba, erreformak, UCD erre ondoren, kapitalaren eta ejertzitoaren interesak aurrrera ateratzeko. Lehen urratsa urriaren 28an eman zuten, kristoren gorakada. Denbora gutxi igaro da orain arte, eta gutxi gastatu dira ondorioz.

Gazteen abstentzioari ere begiratu beharra dago; badago gazte jende bat

guregana zertarako hurbildu ikusten ez duena. PNVk sortu nahi izan duen bipolarizazioa ere hor dago bestalde, boto «utilak» bereganatu dituen. Komunikabideek montatu diguten eraso erabatekoa berriz ezin da ahaztu. Eta azkenik, gure organizazioaren akatsak agertzen zaizkigu: antolaketa aldetik oraindik oso ahulak garela alegia.

A.- «Egin»-en azaldu diren artikuluek, batzuk behintzat, ez al dute agertzen HBko basean zerbait badabilela...?

T.C.- Bere izenak dioen bezala, HB «Herri Batasuna» da, erdaraz esaten den «Unidad Popular», eta eritzi askotako jendea biltzen du. Kontutan hartu behar duzue instituzioetan parte hartzea base mailan eztabaidatu zela, eta udaletxean baka-rrik partizipatzea atera zela azke-nean. Zenbait elementuk, instituzioe-

tan sartzearen aldeko zenbaitek, hauteskundeotako galera hau erabiltzen du bere helburua justifikatzeko.

A.- Ez ote da kausa bat, alegia, lehen baino definituagoa agertzen dela HB, esate baterako Monzonek PNV inguritik ekartzen zuen zenbait jenderentzat, eta instituzioetara ez joateak jendea dekantatu egiten duela, HB gehiago KAS eginez edo hola?

T.C.- Bueno, batetik HB itxi egin dela egia da, ez dugu lortu gero eta sektore gehiagotara zabaltzerik... Baina radikalizazioa pentsa ezazue ez dela gure aldetik eman, gertatu dena besteen eskuineratzea izan da. Abortoaz, burruka harmatuaz,... orain dela urtetako postuladu beretan gabilta. Beraz, besteen eskuineratzea eman da gehiago. Irudi arazoa izango da gehiago, behar bada, eta horrek badu bere garrantzia hauteskunde batzuetan.

A.- Alde horretatik jakin al du HBk ere bere irudia lantzen eta mantentzen?

T.C.- Ez da ordea HBren arazoa bakarrik, bere erizpide independentista eta sozialistak mantentzea. Zergatik planteatu du bestela PNVk holako irudi nazionalista ia independentzia zalea, bere benetako praktikatik hain urrundua? Zergatik, hegemonia lortzeko baino? Izan ere, joko honetan karta batzuk jokatzeko ditugu guk, baina baita besteek ere bereak.

Orain, arazo bat aitortu behar dugu: organizazioaren ahultasuna. Ez dugula lortzen laguntza juntetara gero eta jende gehiago inguratzeko zabaltasun dinamika bat, askotan militanteen ingurura mugatuak gertatzen garela.

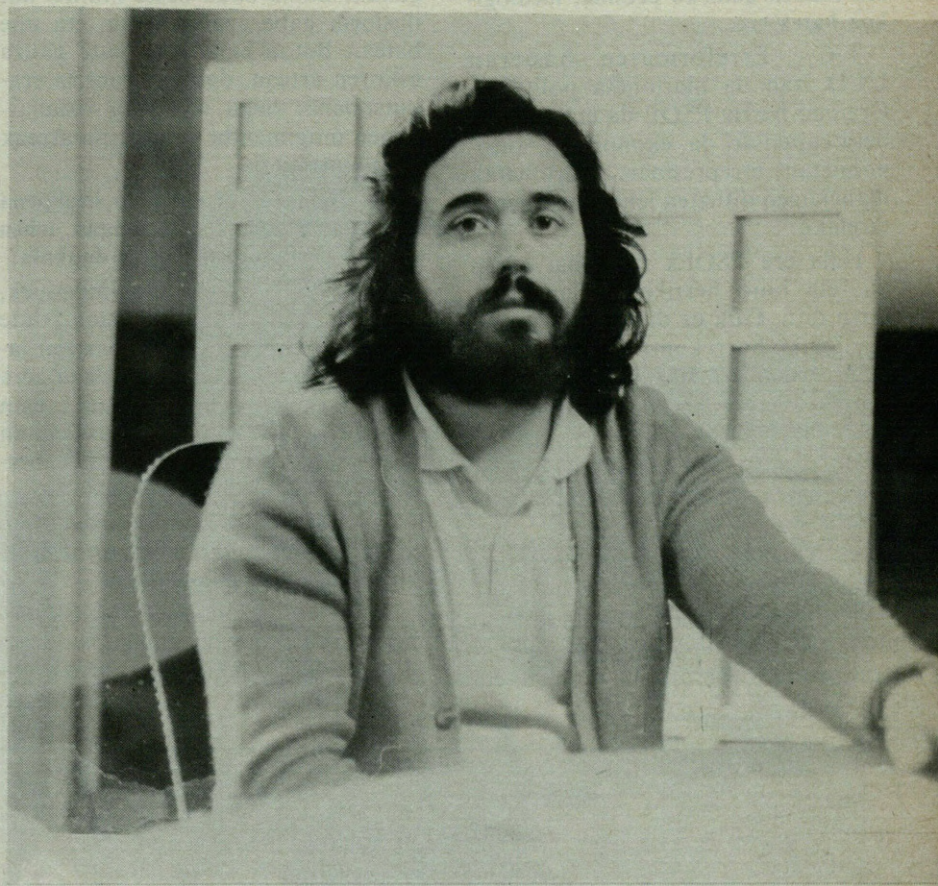
Irudia aipatzen didazue, eta hauteskunde batzuetan ez da irudia garrantzizkoena izaten, irudi horren inguruan dagoen guztia baizik. Alde horretatik, dinamika asanblearioa indartzen den neurrian, ezkerretara eta eskuinetara dauden sektoreak aglutinatuz, ez dira ezkerretara sektore berriak sortzen eta banatzen, eta eskuintetik ere ez dira botoak galtzen.

Horregatik oso garrantzizkoa da mugimendu asanblearioari indarra ematea, kalean inizatiba berreskuratzea; kontrabotereruntz urrats kualitatibo bat eman behar dugu, burruka herrikoiak globalizatuz. Eta hau ez da radikalizatzeko bide bezala planteatzen, baizik eta jende gehiagotara zabaltzeko bide bezala.

A.- Beherakadaz ari gara, eta norbaitek «debacle» izendatu duen hori, gainbehera hori, badirudi gogorragoa izan dela hiri haundietan.

T.C.- Herri haundietan txikietan baino zailagoa da jendeagana iristea. Desafio zorrotz bat daukagu orain: jendeagana heltzea, organizazioz eta irudimenez. Dena dela, eta ez dizut esaten neu honetan inplikaturik nagoelako, baina Donostiako kasuan egindako lana eta bildu diren botoak ez daude proportzioan.

A.- Ez al dago halako irudipen bat, ezker abertzalean, gaurko unea dagoen bezala dagoela, ekintza guztiak PNVk kapitalizatzen dituela? PNV radikalizatu egiten da, bai, baina berak errentabilizatzen du.

T.C.- Horrek bere buelta ere badauka. Bere kostoa eta badauka horrek PNVrentzat. Erreformaren aldeko politika eramaten ari da; bere esijentziek: Garaikotxeak Burgosa joan behar izan du Espainiako banderari zin egitera. Moneda oso gogorrrak dira, eta basearen aurrean buelta eman behar zaie. «No acudiremos allí donde no seamos bien recibidos» eta holakoak esanez. Beti dabil soka batean PNV. Benetako abertzaleak noiz arte egongo dira tragatzen kontraesan horiek, PNVko abertzaleak? Azken finean ikusten dena: erreformaren bideak ez daukala irtenbiderik.

Gerra luze bat da hau, «gerra pro-longatu» bat; bere kostuekin. Haien-tzat koste politiko bat, barruko kontraesan batzuetara doaz; baina gu ere nekatuak gaude, eta hori nabari da, rupturaren alorrean hegemoniko bagara ere. Erreforma bere mentsajea sartzen ari da, eta errepresioari baga-gozkio ere egur latza ari gara hartzen.

A.- Beste interpretaketa bat ere egin liteke. HB eta KAS marjinalizazioa erortzen ari direla.

T.C.- Marjinalizazioa ez da posible dinamika masei begira eta masetatik antolatzen baduzu. HB eta KAS ezin dituzte neutralizatu (borroka guztiak, harmatua ere bai) bakarrik erakundeak, botoak, errepresioa, erabiliz. Bide bakarra, marjinalizatzeko bide bakarra, masetatik apartatzea da.

Begira ezazue nola erabili duten HBren beherakada, beren komunikabideetan. Titular haundietan-eta gure beherakada haizatuz? Ez, ez. Gure kontraesanetan urratuz, gure barrura sartzen ahaleginduz.

«Radikalizazioa ez da gure aldetik eman, besteen eskuineratzea gertatu da gehiago».

A.- Beharbada, sendoegia da jadanik HBren gainera presioa, ideologikoa batez ere.

T.C.- Erreformaren hasieran UCD izan da marioneta politikoa. Oraingo berria PSOE da eta politika bera egiten ari da, ekonomian, autonomietan, errepresioan. Marionetak manejatzen dituzten lehengoak berak direlako.

Hala ere PSOEk irudi bat eman du, eta boto herrikoia, langileak, lortu ditu. Guk ez dugu jakin presio ideologiko horri kontra egiten, edo ez dugu erdietsi, batez ere bonbardeo horrek lokarraz zitzakeen sektore ahulenak babestuz.

Horregatik, oso garrantzizkoa zaigu debatea potentziaztea, ideologia aldetik ere harmatuz.

A.- Gazteen fenomenoa ere ikutu beharko dugu.

T.C.- Erreformak oso ondo egin du lana eta badaude gazte sektore batzuk erabat «pasatzen» direnak eta

berreskuratzea oso zail izango zaizkigunak. Baina bada beste multzo bat ilusiorik gabe azaldu dena, eta une batean botoa emateak, beste gauza askoren artean, duen garrantzia erakutsi behar diegu, nazio eta sozial askapen mugimendu honetan saiatzeak duen garrantzia.

A.- Baina ez al daukazu irudipena ezker abertzaleak gazteengan lehen zeukan protagonismorik ez daukala?

T.C.- Ez, azken mugimenduek, manifestaldiek-eta, erakusten dute mugitzen direla eta parte hartzen jarraitzen dutela. Gertatzen dena zera da, behar bada burokratizatu egin garena. Eta gazte horiek pasa egiten direla askotan bilera ugariatatik, beste gauzak egin nahi dituztela.

A.- Gazteen abstentzioa asko aipatu da, baina inmigranteek ez al diote alde egin ezker abertzaleari?

T.C.- Inmigranteak, eta askotan beren seme-alabak guregana etorri dira, ez ditugu jakin behar bezala gu-

reganatzen. Batetik ez dugu asmatu haietara iristen, eta bestetik PSOEren aparato guztia ere horien gainera irauli da. Autokritika bat egin beharra daukagu, bai, puntu honetan.

Inmigrante sail horietan badago gutxiengo rupturazale bat, beste sektore batzuk argi eta garbi definituak (AP, PSOE etabar) eta erdian multzo haundi bat: lehen UCDk ilusio-natu zuena, gero PSOEk liluratu duena eta berriro ilusioak galdu beharko dituen. Kontuz ibili behar dugu arazo honen inguruan, jarrera erreazionarioak sortu ez daitezen, inmigranteen aurkakoak-eta.

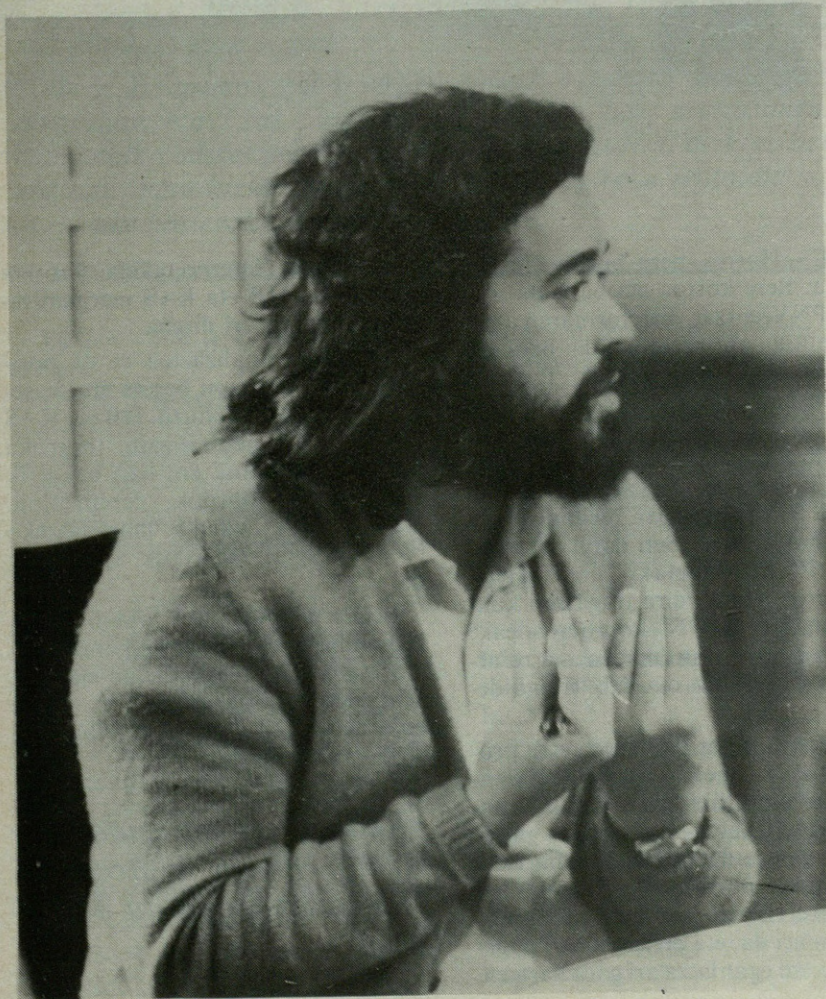
A.- Jendeak botoa ematean posibilitate bati ematen dio, esanahi bati. HBk haustura aldarrikatzen du baina erreforma sendotu dela dira itxura guztiak. Panorama honetan HBren botoa ez al da testimonio hutsa?

T.C.- Guk ruptura defenditzen dugu, gero eta garbiago dagoelako lehengoak berak direla agintzen dutenak. Autonomia erreal bat eskuratu ezin denean, krisia ekonomikoa langileak ito gabe konpondu ezin dute, ia konpetentziarik gabeko lehendakariak Burgosa joan behar duenean, aginte egiazkoaren etxera alegia,... Herriaren sektore batek garbi ikusten du hori, lanean jarraitzeko gogoz dirauen jende bat badugu atzean.

«Oso garrantzizkoa da mugimendu asanblearioari indar ematea, kalean iniziatiba berreskuratzea».

A.- HBren arazo bezala aipatu dituzu lehentxoago irekitasun beharra eta burokratizazioa. Arazo horien azalpen izango lirateke «Egin»-en argitaratu diren artikulak.

T.C.- Begira, artikulua horietako batzuk asmo onez eginak daude, eta beste zenbait intentzio baita boikoteadorez ere eginak daudela esango nizuke, sozialdemokraziaren jokua egiten dutenek gure kontraesanetan urratzeko daukaten gogoia. Kritika guztietan daude hartu beharrezko gauzak, eta irekiak egon behar dugu. Baina zuzen jotzen ez dudana zera da: lehenago barruan egin behar da debatea, balantzeak egiteko-eta, eta

hori baino lehen kalera ateratzea ez da komeni. Eta zenbaitek egin duen moduan are gutxiago. Ba al dakizue Bizkaiko gotzaigoak parrokia guztietara zabaltu dituela Jon Ugarteren artikulua famatu haren fotokopiak? Eta honek egiten digun kaltea garbi dago.

Badago errektu ez den beste aspektu bat: hauteskunde batzuetako erresultatuetatik, aurretik ongi aztertu, eztabaidatu eta onartutako, erizpide asko kontutan hartuz gainera, erabakiak baztertzeko ondorioak ateratzen dituzte. O sea, udaletxeaz beste erakundeetara ez goazelako galdu ditugula hauteskundeak. Berehala erantzun daiteke: eta instituzioetara joanda ere botoak galduko genituen. Xinplekeria horietan ibiltzea ez da ez zuzena, ez zientifikoa ez ezer.

A.- Udaletan, alkatea aukeratzeko orduan, botoa bere buruari ematea erabaki da HBn. Estuasunean aurkituz geroz PNVri emango zitzaion itxaropena bazuen zenbaitek.

T.C.- Euskal Herrian ez dago guri alderatzeko moduko beste aukerarik. PSOERI ezin zitzaion botoa eman, bere jokabide errepresibo, antiobrero, ez demokratikoagatik; eta

«Bizkaiko gotzaigoak parrokia guztietara zabaltu ditu Jon Ugarteren artikulua famatu haren fotokopiak».

nazioartean erabiliko zuelako ere bai. PNVri ere ezin zitzaion eman, bere kanpaina osoa erreformaren alorreko hegemonia lortzeko zen, eta PSOEk alkate bat atera ez zezan gure laguntza PNVri ematea, botoa ere hauteskundeetan PNVri ematea, botoa utila deitu nahi izan dutena, justifikatzea zen; eta hori gezurrezkoa da.

Hala ere, herrietako batzarrei autonomia uztea interesgarria zen, eta Euskal Herrian hiru kasutan ez da egin hor aipatutakoa. Urnietan PNVri eman zitzaion: PSOERI alkate-tza kentzeko; komunitate arteko enfrontamentu baten bila ibili da eta ezin genuen onartu. Billabonan: PNVri kendu zaio alkategoa EEri

emateko, EEko pertsona bati zehazki, Billabonan tipo horrek bere garrantzia daukala estimatu delako. Eta Irunen: batez ere boto nahiko biszerala izan zen, barruak agintzen zuena-edo nolabait esateko, PSOERI zigorra eman nahian bezala; gero ikusi da zer gertatu den.

«Ez dugu inmigranteengana iristen jakin, eta PSOERen aparatua guztia ere horien gain irauli da».

A.- Bukatu egin behar dugu. KAS alternatiba aipatu duzu, hauteskunde-taz ari gara,... Ez al daude kontraesanean?

T.C.- Garbi dago Euskal Herrikoa gerra luze bat, gerra prolongada bat dela. Eta hor KASen alternatiba pauso bat izango da independentziara eta sozialismora iristeko. Eskema

«Herri haundietan txikietan baino zailagoa da jendeagana iristea»

horretan, hauteskundeak demonstrazio bat dira, sistema honen aurka borrokan ari den sektore baten agerpena. Trintxera bat bezala: errepresioa frenatzen da batetik, erreformaren prozesua frenatzen da bestetik, eta aurreraka egiteko prestatzen gara azkenik.

Hauteskundeek ez dute determinatzen KAS alternatiba urrutiago ala gertuago egotetik. Parte bat bait dira, indar erlazio diferente bat erdiesteko bidean. Hauteskundeak, ez daude bada beste burruken zerbitzuan baizik, eta beste burruketarako, beste burruka guztietarako, antolatze-montaiak prestatzeko.

**L. BASTIDA
I. ZUBIONDO**

KAPITALISMOAREN DINAMIKA, KRISIA ETA EUSKAL EKONOMIA

Ekonomi liburu berri bat plazaratu zaigu: «Dinamica del capitalismo, crisis y economía vasca», Uranga eta Herrero-k idatzia eta Hordago-k argitaratua; ederki moldatua eta merke samar salneurritz. Nik ondoko lerroetan liburu horren edukina agertu nahiko nuke lehendabizi, eta ondoren, euskal ekonomiaren zenbait puntu eztabaidagarri buruz liburugileek erakusten duten ikuskera aditzera eman.

1. Liburuaren edukina

Liburuak hiru helburu betetzen ditu nire ustez: a) kapitalismoaren hazkunde eta krisi-prozesuak ulertu ahal izateko guztiz funtsezko diren frantzes eskola marxistako zenbait autoreren teorien agertze eta ezagutera; autore horiek (Aglietta eta Palloix, batez ere) gaztelanera itzuliak badaude ere, oso zailak dira irakurtzeko; liburu honetan, berriz, Agliettari dagokionez batik-bat, oso era erraz eta ulerkor batez azalduta dago; b) autore horien eredu edo analisibideak espainiar gizartera eta ekonomi adar batzuren azterketara aplikapena; eta d) euskal ekonomia-aren egiazko autonomiaren eta arazo-aren estudioa. Nire eritziz, hiru helburu hauek lortuta samar daude, eta horregatik liburuak guztiz interesgarria da ekonomiarientzat ez-ezik, historialari eta soziologoentzat ere.

Izan ere, kapitalismoak, eta gizarte kapitalista konkretuek, beren bila-

kaeran agertzen duten hainbat fenomeno historiko, ekonomiko eta soziologikoen ulermen eta teorizazio zuzena izateko, guztiz baliagarria da Agliettak ematen duen ikuskera eta analisibide orokorra.

Analisisibide horren emankortasuna Agliettak berak frogatu zuen, joan den mendetik gaur arterainoko iparramerikar gizartearen bilakaera esplikatzean. Analisisibide horren emankortasuna frogatuta gelditu da ere Uranga eta Herrero-k azkeneko hogeitabost urteko espainiar gizartearen azterketa egitean.

Azterketa horren emaitzak guztiz jakingarriak dira. Adibidez, **1965ez geroztik Espainian irabazi tasa eroriz joan dela** frogatu, eta horren zergatia azaldu egiten dute (i. laukia). Garbi dago, hortaz, ekonomi krisia ez zaio la petrolioari bakarrik zor. Hau gertatu baino lehen sistema gaixo zegoen. Petrolioak azkena besterik ez zion eman hasita zegoen prozesuari.

Era berean, Palloix-ek ondutako

produkzio-sail eta adar ekonomikoen analisibidea guztiz jakingarria zaigu ezagutzeko espainiar eta euskal ekonomia-aren sektore batzuen egoera eta etorkizuna, eta Espainiak eta Euskal Herriak lanaren nazioarteko zatiketan duten lekua.

2. Euskal Herriko ekonomia

— Palloix-en analisisibidean oinarriturik, liburugileek esaten digute nola **euskal ekonomian nagusi diren adar ekonomikoak (siderurgia...), adar desbalioztatuak diren**, hots, errentagarritasun gutxikoak. Haien produktuek, siderurgiarenak adibidez, irabazi-margen txikiaz saltzen zaizkie beste adarrei, zeinetan, beste produktuekin bildu eta merkantzia berri bat sortuz gero, egiazki errentagarri bihurtuko bait dira. Hori dela eta finantz kapitalak siderurgian ez du bere inbertsioak gehitu nahi izaten eta Estatuaren laguntza (subentzioak, maileguak...) eskatzen du.

Era berean, petrokimikaz egiten duten azterketatik, garbi baino garbiago gelditzen da adar hau gure industri birmoldaketaren irtenbidea izan dadin zein posibilitate gutxi dagoen. Bestalde, etorkizun hurbilean guztiz garrantzitsu bihurtuko den elektronikan ere ez bide dugu zeregin handirik izango.

— Euskal Herriak lanaren nazioarteko zatiketaren duen lekuaz zera esaten digute: **euskal ekonomiaren produkzio-sailen koherentzia oso txikia da** eta hau areagotzen da Komunitate Autonomoa eta Nafarroa lege bannanduak daudelarik. Euskal ekonomiaren loturak kanpokoarekin arras handiak dira, batez ere Espainiako merkatuarekin. Ametsetan aritzea da espainiar merkatutik askatu eta munduko merkatura ireki ahal dugula pentsatzea. Hori dela eta, «gure herriaren arazo ekonomikoen irtenbideak, (espainiar) barne-merkatuaren zuzpertzetik eta beronetan guk parte geheiago hartzetik igaro behar du».

— Politika industrialari dagokionez, autore hauek geure ekonomi adar tradizionalei eutsi behar diegula uste dute. Haien ustez, «adar punta» direlakoak Euskal Herrira ekartzeko ahaleginek porrot egin dute. Horiatarako, atzerri-inbertsioak behar dira, eta hauek gure baldintza sozio-

politikoetan ez dirudi gertatuko direnik; aitzitik, gure lurraldean dauden nazioaskotako batzuk (Whetstone, Firestone, General Electric, Dow, Michelin...) aldegitokotan daude. Horregatik, langabezia areagotu nahi ez badugu, dagoenari eutsi eta ahal den neurrian laguntzen saiatu behar dugu. Beraz, euskal ekonomia-erentzat «shock» delakoaren terapeutika proposatzen duten korrente liberalen kontra daude guztiz.

Industri sektorearen irabazitasia Espainian (ehunekotan)

1960	16,4
1961	18,16
1962	18,36
1963	17,39
1964	18,65
1965	19,37
1966	18,72
1967	17,40
1968	16,91
1969	17,73
1970	16,36
1971	15,33
1972	16,58
1973	17,14
1974	13,21
1975	13,21
1976	12,06

Halaber, oraingo langabezi maila ikusita, langile pilo bat kaleratuko lu-

keten **produkzio-indar berrien neurri-gabeko ezarpenaren aurka** daude. Haien ustez, lantegiak automatizatzen buru-belarri ahaleginduko bagina, sortuko liratekeen finantz eta gizarte-kostuak ikaragarriak izango lirateke. Industri politikak beste bide-tik joan beharko luke, alegia, enplegua eta langileen kualifikazioa gordezten saiatuko zen bidetik.

— Bukatzeko esan beharra dago euskal ekonomiaren sustaketa eta berregituraketan **sektore publikoak eginkizun handia bete beharko lukela** haien eritziz. «Sektore publikoak nagusiki ez ihardutekotan, berrabiadura ekonomiko iraunkor batetarako posibilitaterik ez dago Euskadin, zeren eta inbertsio-ekintza pribatua bultzatuko luketen baldintzak ez bait dira ematen».

Baina Komunitate Autonomoaren administrazioari estatutuaz ezagutzen zaizkion ahalmenak guztiz eskasak dira eta «edukin nazionalako politika autonomo bat aurrera eramatea galarazten dute» (eta hau askoz gehiago Nafarroa Komunitate Autonomotik kanpo gelditzen delarik). Horregatik, **autonomia politikoaren mugak ahalik eta gehien zabaltzea nahitanahiezkoda, gero hartatik gure ekonomi antolaren autonomia ere zabalduz joan dadin.**

EMAKUMEA: PERTSONA ALA EZ?

Beti erakutsi diguten historian ikusi ahal izan dugu zer gertatu den barruan: aurrera jarraitzeko, natura menderatu eta libertatea behin eta berriz lortzeko, pertsonak bi arma garrantzitsu izan ditu: indarra eta inteligentzia.

Beraz erreza izango zaigu, bi arma hauek hain inportanteak izan diren mundu honetan, historiaren protagonista gizona izan dela ulertzea.

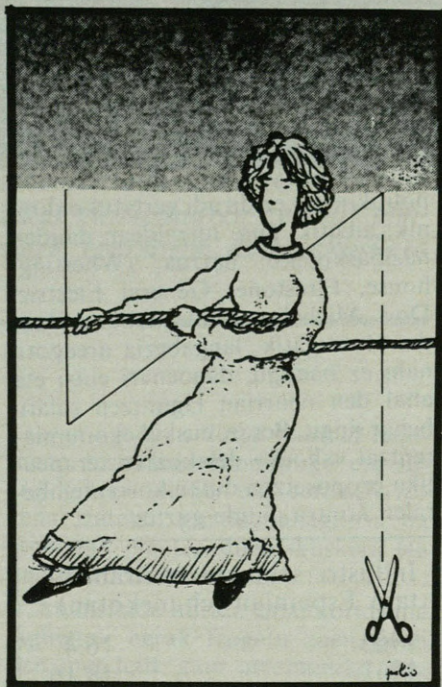
Emakumeak ez du historia honetan parte hartzerik izan, bere ahultasunak espeziea mantentzera eta etxeko lanak egitera kondenatu bait du.

Horrela bigarren planu batetan baztertuta izan da eta ez da pertsona izan, ez behintzat pertsona izatea nik ulertzen dudana bezela.

Baina orain ez gaude indarrek atxaki bezela balio duen garaian (noizpait balio izan badu), gaurko teknologiaz, bai emakumeak, bai gizonak, ia ia lan guztiak egin ditzakete biek.

Hala ere, indarrak ezin du zibilizatu deitzen den mundua menperatzaile eta menperatuen artean zatitu; behintzat, gizakia bere inteligentziagatik goiko animalia bat dela pentsatzen badugu.

Emakumea eta beste edozein zapalduren artean dagoen diferentziak azaltzen digu zergatik egon den (eta jarraitzen den) zapalduta historia

osoan, jaiki gabe. Eta hau da, emakumea ez dela bere zapaltzaileen aurka borrokatu, eta oraindik inportanteago dean: klase kontzientziarik ez izatea.

Hori izan da kaltegarriena «bigarren sexu» honentzat. Etxean ezkutatutik, beste emakumeekin harremanik ez; ez du kanpoko mundua ikusteko modurik izan, eta noski, ezin du bere gaitzaren iturria non dagoen pentsatu ere egin. Hala ere noizpait pentsatu izan badu ere indargabe egon da bera bakarrik, emakume bakoitza mundu desberdin batean murgilduta.

Orain dela gutxi hasi da emakumea

guzti honetaz konturatzen, eta hau gertatu da kultura eta lanaren pixka bat sartzen hasi denetik.

Batzuek esaten dute edozein lanetan sartzea ez dela inportantea, beti emakumea zanpatua izango dela, eta behar duguna goiko maila batetan agertzea dela, bai kultura mailan, bai politika mailan ere.

Ni ez nago guztiz ados horrekin, zeren kultura eta politika gure eskutik hartzea helburua baldin bada, lanaren munduan egotea oinarritzkoa da helburu hori lortzeko.

Neska bat jaiotzen denean bere etorkizunaz pentsatzen dugu eta horretara gidatzen dugu bere heziketa. Etxekoandre bezela, semeen eta senarraren zerbitzuan ikusten badugu, berehala erregalatuko diogu panpin bat, sukalde polit bat, ez zikintzeko soineko politak, eta abar. Berriz, edozein lanetan imajinatzen badugu (mekanikaria, sendagilea, irakaslea, injinadorea, edo filosofoa), pertsona bezela heziko dugu, eta noski, pertsona izanez gero edonora irits daiteke. Beraz, hemen dago gure helburua.

Baina oraindik oso urruti gaude hortik, eta gure lehenengo pausoa kontzientzia hartzea izango da, zere, emakumea bera ez bada askatzen inork ez du askatuko.

Pili AGIRRE

GIPUZKOAREN SERBITZURAKO

Gipuzkoar guzien serbitzurako dagoen Donosti Aurrezki Kutxa, lanabes teknikurik aurreratuenaz eta bere langileen egokitasunaz, nola profesioz ala gizatasunez, baliatzen da. Guztien aurreztearekin Gipuzkoarentzat etorkizun hobe bat eraikitzeko asmoz.

Caja de Ahorros Municipal
Donosti - Aurrezki - Kutxa

URREZKO EDARIA

Gure herritako festak hastera doaz, San Markos eta San Prudentzio pasa eta geroxeago, Bergarakoak, zenbait egun iragan eta San Antonio, San Juan e.a., e.a. gure jai guzti hauetan eta besteak beste, sarritan, eta agian behar baino gehiago, edango den zumua txanpana edo champagne-a izango da. Izenak argi eta garbi adierazten duen bezala benetako txanpana izateko, hau da, izen hori eraman ahal izateko Frantziako Champagne izeneko lurraldekoa izan behar du eta Frantziako nahiz beste zenbait lurraldetako txanpan-antzerako ardoak ez dira benetako txanpanak, apar-ardoak baizik. Halaz ere hori izen-joko bat baino besterik ez da eta gaurko artikulu honetan edari horren jatorriaz eta historiari pizka bat arduratuko naiz.

Ez pentsa gaur egun ezagutzen dugun txanpana oso edari zaharra denik. XVIII.mende arte orain edaten dugun «urrezko edari» hori ez zen ezagutzen. Zer esanik ez mende hau baino askoz lehenago Champagne deitutako lurraldean mahatsa eta mahastiak landatzen ziren eta, nola ez! ardoa egin ere. Orain dela gutxi aldizkari honetan (Ik. ARGIA 971.zb. «Koinaka (edo Cognac-a?)») III.mendean erromatarrek Galia osoan mahastiak ipintzeko eta ardoa erdies-teko baimena eman zutela idatzi genuen. Halaz ere, hau erregulazio bat baino besterik ez zen. Galoen garaian ere ardoa oso ezaguna zen Frantzia osoan. Honela **Plinio** historiataileak lurralde honetako, hau da, Champagne-ko ardoa goraltzerakoan zera dio: «*Erregeen mahaietarako gomen-datutako Galiako beste ardoak ez dira Campiña-koaren adineko*».

Erdi Haroan, Champagne-ko ardoa (ardo beltza, noski) elizaren eta Erregearen arteko uztarri bezala agertzen da. Dirudenez, **Saint Remy**-k, Frankoen **Clodoveo** Erregearen alde egin zituen mirakuluak ospatzeko ardo hau erabili zen. Eta beste zenbait mirakuluren artean, **Flodoardo** (ikus bere izenaren azkeneko partea, euskalduna ote zen?) monjeak esaten digunez, hauxe izan zen bat: **Saint Remy**-k Erregeari sekulan uztutzen ez den ardoz betetako kupeltxo bat erregalatu zion. Bai opari ederra! Halajaina!

Erdi Haroan esandako lurralde honetako ardoek izugarri fama handia lortu zuten eta Historiak dioenez herri desberdinetako erregeek Champagne-an lur-sail batzuk hartu zituzten. Ez pentsa, uda aldian egun batzuk pasatzera joateko, mama goxoa lortzeko baizik! Jarraian kontatu be-

har dudana ez dakigu egia izan den ala ez baina tradizioak dioenez 1592.urtean eta Erligio-Gudak pil-pilean zeudela Ingalaterrako **Henry VIII**-ak Espainako **Carlos I**-ak eta Frantziako **François I**-ak tregoa egin zuten leku honetako mahats-bilketa egin ahal izateko. Beraz eta beti bezala «*Primum vivere, deinde...*»

Baina goazen XVII.mendera. Aldi hartan **Hautvillers**-eko Monastegian **Don Perignon** deitutako elizgizon zuhur eta jakintsua bizi zen. Han eta bere otoitzek libre uzten zutenean, (zorionez, ez dirudi otoizlari sutsua izan zenik!) nahiko denbora izan zuen bere lurraldeko ardogintzaz (eta agian kontsumogintzaz) arduratzeko. Honela, ardoen ikerketa egiteko sailkapen bat egin zuen, mahatsondoen eriak aztertu zituen eta kalitatearen hobekuntzaz saiatu zen. Azken honetarako bi aurrerapen ikaragarri pla-

zaratu zituen: ardoen nahasketa eta kortxoazko estalkiak.

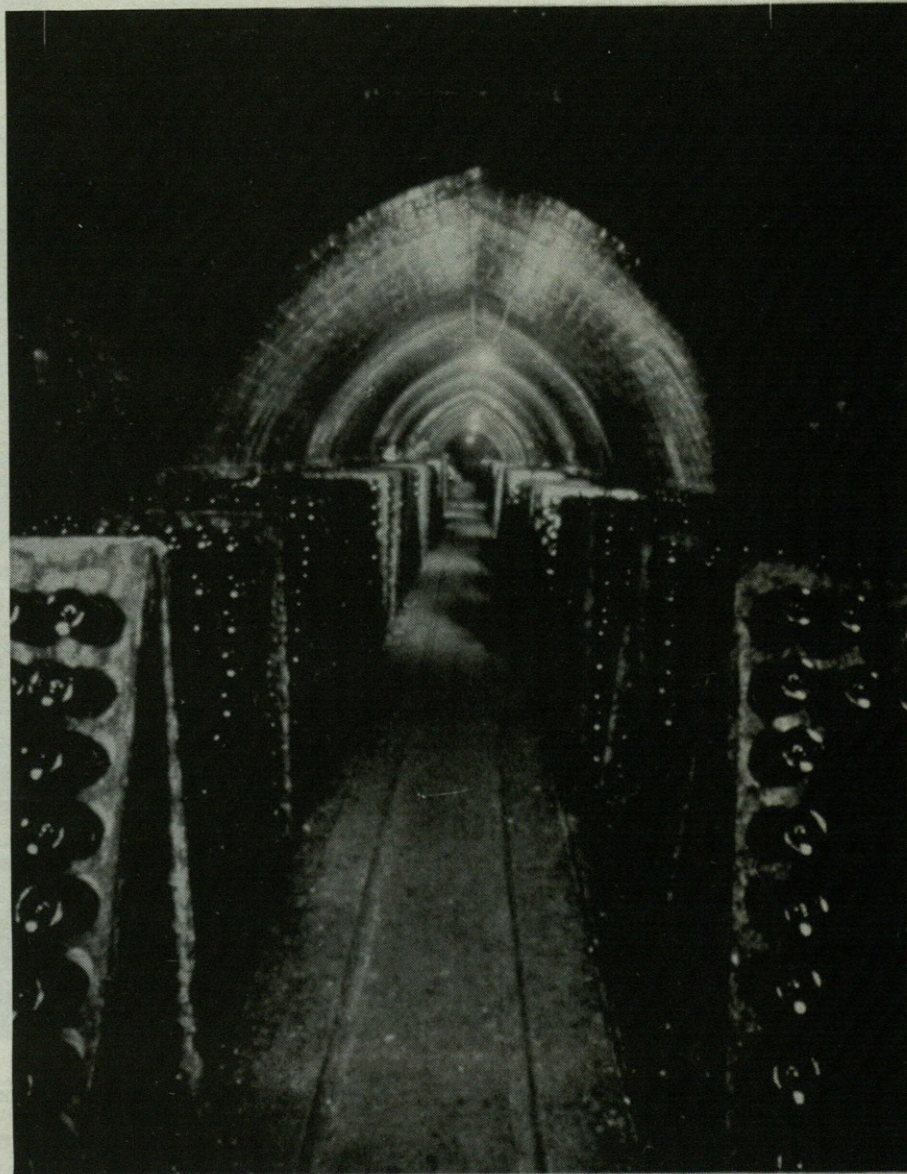
Ardoen nahasketaren bitartez ardo espezial bat lortu zuen, honela ardo desberdinen berezitasun onenak ardo batean agertzen ziren. Kontatzen denez **Don Perignon** muxu fina zen eta daztapan arin baten bidez zumuen jatorria asmatzeko gai zen. Nahasketa nola eta zein ardorekin egin behar zen esaten zuen.

Beste aldetik eta esan dugun bezala bigarren lorpena kortxoazko estalkiak izan ziren. Ordurarte, botilak estaltzeko olio zureko estalkiak erabiltzen ziren, eta pentsa dezakegunez, ixketa hala modukoa zen. Aldiz, kortxoaren bidez lortzen den ixketa medio dela, botiletan bigarren hartxidura izan daiteke. Bigarren hartxidura honek ardoari bere apargarritasuna ematen dio eta honela Champagne-ko ardoak ezagutzen ditugun apar-ardoak bihurtu ziren: Berezitasuna eginga zegoen eta txanpana mundura etorri zitzaigun.

Garai hartan ardo hau ez zen gaur egun ezagutzen dugun urrekolorekoa, askoz ilunago eta gorriago baizik, baina ardoegileak pizkanaka pizkanaka zuriago den ardo bat lortuz joan dira oraingo kolorera heldu arte.

Ardo hau 1718.urtean Frantziako Korteetan nagusitu zen eta harrez gero hasieran goi mailako eta geroxeago ez hain goiko mahaietan agertzen hasi zen. Garai hartako madamek (pentsa *pomme de terre*, hots, bidetaren garaian ari garela, abestiak dion bezala) beren jaialdi pribatuetan modan ipini zuten ardo hau zeren «*aurpegia gorritu gabe begiak distiratsuak*» jartzen bait zituen. Honela xarmakerien ardo bezala kontsideratzen hasi zen eta bolada batean pekatu-biziotzat (bidetaren erabilpena bezala) ere hartzen zen. Horregatik, deabru-edaria zelakoan zenbait eraso jasan zuen ardo goxo honek.

Halaz guztiz ere XVIII.mendean Europako Errege-etxe guztietan txanpanak eta hein handi batetan Frantziara **Napoleon** en kontra burrukatzera etorri ziren ingles, erruso eta austriakoengatik ardo honen kontsumoa zabaltzeko eta nolabait herritartu zen.

Honela XIX.mendean txanpanaren fama zeharo oinarrituta zegoen. Garai honetan **Napoleon** Enperadoreak bere jaialditako edari berezi bezala jarri zuen eta Pariseko «*snoob*»-ek erruso-erara edateko moda hartu zuten, hots, bat batean eta dastatu gabe. Gaur egun ez du inork pentsatzen XIX.mendeko Paris tipikoa txanpanik gabe posible zenik.

Txanpanaren fama dela eta bere kontsumoak izan duen hazkuntzari erantzuna eman ahal izateko Champagne-ko ardoak ez dira aski, beraz, beste zenbait lurraldetan antzerako ardoen lortzeari ekin diote. Honela, benetako Champagne-ak ez diren baina ilusioa emateko aski diren bes-

te aparrardo batzuk lortu izan dira.

Hego Euskal Herrian txanpan bezala edaten den gehiena Catalunya-tik dator. Alderdi honetatik Iparraldeko anaiek guk baino zorte gehiago daukate. Halaz eta guztiz ere, eta Champagne-ak ez direla alde zuretik jakinik, Catalunya-n aparrardo oso on batzuk lortzen direla esan behar dugu. Tradizioak dioenez **Don Perignon** bera ere Catalunya-ra joan zen hango ardo-prozesua ikasteko edo. Behar bada Catalunya-ko aparrardoekin beste artikulutxo bat idazteko gaia izango dut eta beraz oraingoz ez mozkortzearren honetan utziko dut.

Elhuyarreko L.M. BANDRES

poliziak behin eta berriro
ateratzen ditu beren lokaletik

DONOSTIAKO GAZTEEN ETXEA: BERRIZ ERE SAL TSA BIZIAN

Gipuzkoako Plazan akanpatuak, festa giroan, lokal batzuren eske.

Duela bost zenbakitako ARGIA(n) (Maiatzaren lehen a fetxaz) nolabait ematen genuen Donostiako Gazteen Etxearen berri. Egia esan, ordutik hona gauzak asko aldatu dira, eta orduko ARGIA hura kaleratu orduko ere bazterrak astintzen hasiak ziren konejere-tako mutilok. Maiatzaren lehen egunetan sartu ziren poliziak Gazteen Etxera (garai batetan «La Voz de España» eta «Unidad» egunkariena), eta lehenengo 12 detenituak eraman. Handik aurrera... beno, handik aurrera gauza asko gertatu dira baina bertako jendeari emango diogu hitza beste ezerekin segitu baino lehen.

«Haseran sartu ginenean ez zirudien problema handirik izan zitekeenik. Gobernadore Zibilarekin ere hitzeginak geunden eta gure asmoak kontatu ondoren, ez zigun intentzio txarrik agertu. Ordurako lokalak okupatuta genituen eta zenbait ekintzatan hasiak ere baginen». Konfidatuak zeuden,

beraz, loreen hilabetearen haseran poliziak haien lokalen atean jo zuen arte. Eta noski, haiek atera nahi ez. «Lehen egunean 12 detenitu zituzten. Halere, hurrengo egunean berriz sartu ginen, eta berriz ere beste 20 detenitu. Horrela joan zen egunetik egunera detenituen kopurua handitzen».

«GOBERNADOREAK PRESIOAK JASO OMEN ZITUEN»

Penarik handiena eman ziena, ordurarte zegoen organizazio maila izorratzea izan omen zen. Izan ere, dagoeneko komisiotan lanean ari ziren, etxea txukuntzeko bidetan zegoen... eta Gobernadoreak polizia bidali zuen.

Dena dela, nahiko arraroa gerta liteke denboraldi dexente luze batez utzi ondoren bere aktitueda hain azkar aldatzea. «Gobernadoreak polizia bidali zuen gu ateratzeko presioak jaso omen zituelako. PSOEko Odon Elorzak esan zigun behin —Gobernadorearen jarrera justifikatu nahiean— Estatuaren propietateak defendatu behar zituela eta presioak jaso zituela lokalak gure esku ez uzteko».

Horra hor alkate zena eta bi udaltzain, kaleko antzerki batetan.

Erreakzioa ere ez zen asko luzatu, egia esan, Desalojoaren egunean bertan bildu ziren asanbladetan eta ekintza desberdinak muntatzen hastea erabaki. «PSOEkoen «Herriko Etxe»ra abiatu ginen manifestazioan, beste egun batetan asanblada muntatu genuen Udaletxean, eta Costa Vasca hontean alkategaien mahai-inguru bat moztu genuen gure erreibindikazioak planteatzeko. HB eta EEko ordezkariak kenduta, beste guztiek aldegin zuten guri erantzunik eman gabe. Horrek neurri batetan adierazten du nolako aprezioa egiten diguten gazteoi». Gero eta ekintza zorrotzagoak egiten hasi ziren Gazteen Etxekoak. Biharamonean leprosoen txaranga bat antolatu zuten. Izan ere, gazteak baino baztertuagorik aurkitzeko, leprosoengana jo behar...

«Gobernadoreak ez zuen hain erreakzio gogorrik espero»

Berriz ere Gobernadorearekin hitzegitera joan ziren haietako bi, «Julen»ekin hitzegitera erdi irribarrez dioten bezala. Eta hark esanda, bostehun sartzen baziren, bostehunak aterako zituztela, komisarian guttiontzat zegoela tokirik. Hala eta guztiz ere, asteazken batez berrogei bat gaztek okupatu zituzten berriz lokalak eta ez zen polizia agertu. «Lehen mementuan ez genekien despistea izango zen, edo zer arraio, baina hurrengo egunean ere ez ziren ezaldu. Orduan hasi ginen berriz etxe barruko kontutan antolatzen, noiz arte izango zen ez genekiela».

Gobernadorearen jarrera aldaketa

horren arrazoia, berriz ere, nahiko zaila zen aurkitzeko. Alde batetatik, hauteskunde bezperetan zeuden eta posible zen horregatik izatea. Baina hauteskundeak pasata ere, agertu gabe segitzen zuten, eta bienbitartean, jakina, gazteak elkarrekin antolatzen.

«Garbi dago inork ez zuela espero, guk hain azkar eta hain ongi antolatuta erreakzionatuko genuenik. Berehala hasi ginen erantzunezko ekintzak antolatzen eta bistan da atzera egin beharrean topatu zirela. Mementuz behintzat». Orduan erabaki zuten bi arlotan lanegiten segitzea: bata, etxearen barruko arazoetan ahalik eta arinena ibiltzea, eta bestea, arazoa kaleratzen eta jakinerazten saiatzea.

Guzti hori lortzeko lau komisio montatu zituzten. Lehena, garbiketarena, lokalak garbitu eta txukuntzeaz arduratu behar zuena. Bigarrena, fatxada eta bestelako margoketa, nolabait etxearen kanpoko itxura ere pitin bat aldatzeko. Hirugarrena, dirukontuak eta propaganda, alde batetatik subentzioen eskaerak eta bestetik komunikabideekiko erlazioak eramango zituena. Azkenik, kanpoko ekintzak eratuko zituena, iadanik martxan zegoen ekspresio-taldearen bidez ihardunaldiak kaleetatik eginenez, etabar. «Ikusgarria zen zer nolako kemena zeukan jendeak. Inoiz baino jende gehiago bildu gara azken aldi honetan, eta guztiok edozein gauzatan lan egiteko eta edonondik pasatzeko prest».

«Gure indarraren beldur dira»

Baina berriz ere buelta iritsi zitzaion egoerari. Eta berriz agertu ziren beren furgoneta krema koloredunetan. Eta berriz ere detenituak, eta berriz ere asanbladak eta manifestapenak. Egun gutxiren barru, 76 detenitu eraman zituzten. Harrez gero, nahiko ongi funtzionatzen ari zirenean, bizpahiru aste Gobernadorearen esku beltz eta pisua bizkar gainean nabaritu gabe, eta joan den astean aurkitu ziren berriz Donostiako gazteak Gipuzkoa Plazako jardinetan egin beharrez.

«Eta tamalgarria da baina berriz ere betiko gauzak eskatzen hasi beharra daukagu. Garbi dago beldur daukela geure indarra ikusita. Hain zuzen ere, lehen organismo pilo bat zegoen baina bakoitza bere aldetik. Orain lortu dugu guztien arteko koordinazio bat, eta jakina horrela indar handiagoa daukagu». Haiek esan digutenez, duela bost edo sei urte ez da ezagutu Donostian hain gazte mugimendu fuertea.

Berriz ere ekintzak antolatu behar. Igande batez antzerkia kalean, hurrengoan Erdi Aroko montaje bat, beste egun batetan akanpada bat Gipuzkoa Plazan, etabar, etabar. Izan ere, tamalez luze joko du Gazteen Etxearen asunto honek.

J.L.

«Lokal hauek gureak dira», eta beraz diferente margotu behar fatxada.

«Urumea ibaiaren 2. jaitsiera» datorren asteburuan

IBAI BATEN DEFENTSAN, BIZIAREN ALDE

Nork ez du nabaritu marea behean dagoela Urumea aldamenetik pasatzean halako kirats jasanezin bat? Guztiok izan dugu, behintzat, horren inguruan txisteak botatzeko aukera. Halere, horrelako gaietan, txisten garaiak pasa eta zerbait egiteko beharra egoten da beti. Hori da hain zuzen «Urumea ibaiaren Defentsarako Batzordea» egiten hasi dena, eta horretarako antolatu du aurten ere —joan den urtean hasitako esperientziari jarraipena emanez— Ereñozuko zubitik Donostiako zubietaraino ontzitan jaisteko ekintza. Hilaren 18. eta 19. egunetan izango da, eta aitortu behar dizuegu ondoren doakizuen elkarrizketa egin eta gero gogo biziak sortu zaizkigula baltsa bat egin eta bertara joateko. Ea zenbat biltzen garen!

Urumea ibaia urik gabe, zentrale elektrikoek janda.

ATEAK EDONORENTZAT ZABALIK

ARGIA.- «Urumea ibaiaren Defentsarako Batzorde» hori noiz sortu zen argituz has zaitezke, eta bide batez nortzu zarete horrexen partaide...

BATZORDEA.- Sortu, joan den urteko haseran sortu zen, beste herrialdeetako zenbait ibairekin egindako esperientzia kontutan hartuta. Hor dago Arga-rekin izandakoa, esate baterako. Haseratik beretik argi eta garbi utzi nahi dugu sartu nahi duen edonorentzat zabalik daudela Batzorde honetako ateak. Izan ere, bileretarako deialdiak prentsa bidez egiten ditugu. Gaur egun, eta pertsona independenteez gain, Donostiako Ekologisten Batzarra, Hernaniko Antinuklear eta Ekologi Batzordea, eta Euskal Eskaut Elkarteak dira Batzordean parte hartzen dutenak. Baina esan dugun bezala, beste edonoren parte hartzea gustora aski jasoko genuke.

A.- Datorren astebururako antolatu duzuen «2. jaitsiera» horren ibitartez zer lotu nahi duzue?

B.- Lehenik, atentzioa deitu, no-

labait guztiz ahanztuta dagoen ibai horretaz jendea eta instituzioak ohartarazi. Hain zuzen ere, badirudi inork ez duela kontutan hartu nahi (ez erakunde publikoek, ez hiri eta herritako biztanleek) ibaia hiltzen ari zaigula, eta bertako ura hondakinak itsasoraino eramateko bide bat bezala besterik ez dute ikusten. Iaz antolatu eta burutu genuen jaitsierak ibai horrekin berarekin kontaktutan jartzeko balio zигun, Urumea gertuagotik ezagutzeko.

KONTZIENTZIAKOA ETA SALAKETA, BI BIDE NAGUSI

A.- Zuen Batzorde horren helburua urteroko jaitsiera hori prestatzea besterik ez al da?

B.- Ez, inondik ere ez. Pasa den lehen urte honetan, egia esateko, ia horretara bakarrik mugatu gara... badakizu haserako pausuak izaten dira zailenak, eta nobatadak pagatu egin behar dira. Baina hemendik aurrera gure eremua zabaldu nahi genuke, bistan da, eta ibaiaren erabateko garbiketaren errebindikazioari jarraipen luze eta global bat eman nahi

genioke, alegia.

A.- Eta zeintzu dira horretarako pausu konkretuak?

B.- Zehazki, kontzientziazio kanpaina bat prestatua daukagu iadanik, ibaiaren egoera gogorki eta publikoki salatuz. Alde horretatik, era askotako ekintzak pentsatu ditugu, hitzaldiak, diapositiba proiektzioak, argazki erakusketa mugikorra, aldizkari informatiboa, etabar... Gure asmatan badago ere erakunde publikoak astindu eta presionatzeko asmo sendoa beren erantzunkizunak bete ditzaten, erakunde pribatuak ere gure salakuntzen jopuntuak izango direlarik.

ERAKUNDE PUBLIKO GUZTIEK DUTE ERANTZUN BEHAR

A.- Nortzu dira, zuen eritzirako, ibaiaren egoera negargarri horren errudunak?

B.- Begibistakoa da ibaia hondakinez kutsatzen dutenak enpresa pribatuak direla, batere problemarik gabe ura hil eta ibaia zabortegi bihurtuz. Hari berdinetik, aipagarria da ere zentrale hidroelektrikoaren papera, urteko sasoi gehienetan Urumea ibaia ia

urik gabe uzten bait dute tarte handi batetan.

Erakunde publikoen erantzunkizuna ere hortxe dago, ageri agerian, eta hor sartu behar genituzke udaletxeak alde batetatik (alkantariletako sareak direla medio). Uretako Komisaria bestetik (izkutuan gordetzen bait ditu publikoan agertu gabe ibaierako isurketetan dauden okerrak), SEFOCONA izeneko ere (lehen ICONA zena), eta —nola ez— Eusko Jaurlaritza eta Diputazioa (kolektorea bukatu gabe eukitzeagatik). Ikusten duzunez, zerrenda luzea, zeren egia esan ia inor ez dago Urumeaz ardurarik hartu duenik. espeziorik gabe esan daiteke erakunde guztiak problemarik ez balego bezala ari direla jokatzenez eta hartzen dituzten iniziatibak ondorioz gabekoak direla.

A.- Ibaierako bijilantzia modurik ez dago, beraz...

B.- Ez, gezurra dirudi gizartean orokorki seguritatez hainbat eta hainbat modu berri sortzen ari direnean, pertsona bakar batere ez egotea Urumea ibaiaren zaintzeko.

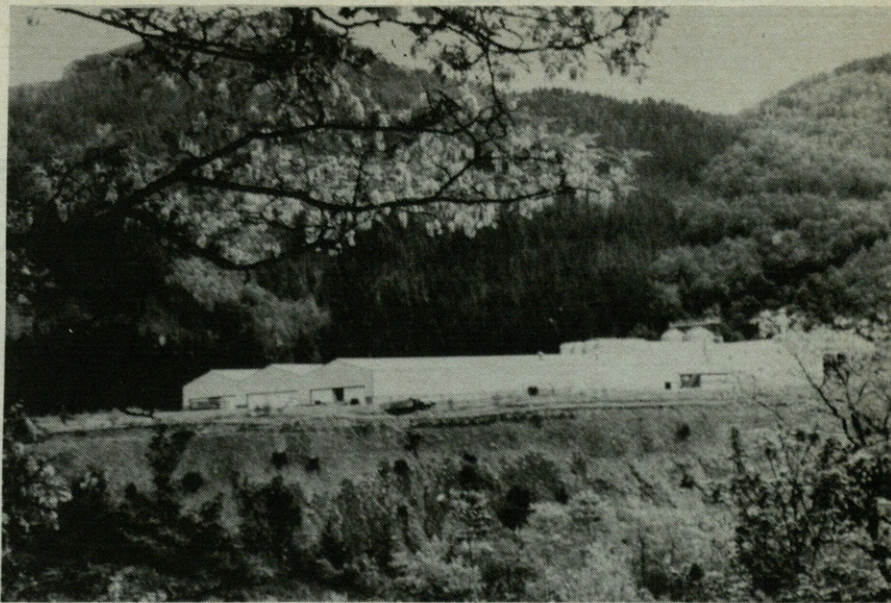
DAUDEN LEGEAK EZ DIRA APLIKATZEN

A.- Ez al dago legerik gai honi buruz?

B.- Egon badago, eta dagoeneko onartuak dauden legeekin baliteke Urumearen zaintze eta berreskuratzeko egin daitezkeen ekintza guztiak babestu eta bultzatu ahal izatea, baina lege horiek ez dira sekula betetzen. Hortxe dago koxka. Hala eta guztiz ere, guk garbi daukagu lege horiek aldatu beharra dagoela, ahalik eta gehiena hobetuz. Alde horretatik, interesgarria da Kodigo Penal berrian sartu den «delito ecológico» deritzona, milioi bateko multak jartzea posibilitatzen duena. Guretzat ebidente da gaur eguneko legek ez direla aski problema erabat konpontzeko, baina epe motzera daudenak betetzea baino ez dugu eskatzen.

A.- Zenbatekoa izango litzateke ibaia sanotzeak suposatzen duen kostua?

B.- Sozialki hain rentablea den prozesu horretan badirudi arazoa diruarekin sortzen dela, eta gure ustez ekonomikoki ere rentablea izan daiteke birziklaketa eta depuraketazko sistema egoki batzuren bidez. Esate batera, Zikuñagako papelera isurketa

«Cervezas El León»en fabrika, zabaldu berria den hondakin-iturria.

likidoetarako emandako konponbidea aplikatzen hasi berria dago, eta ondorioak positiboak izan dira dudarik gabe.

Kolektoreari dagokionez, Urumea osorako planifikatua zegoena ehundik hamar (% 10) besterik ez dute burutu, eta zati horretatik bakarrik neurri batetan erabilia dago. 1962 urterako projektaturik zegoen eta oraindik egin gabe dagoen zati hori Epeleko parajeraino iritsiko litzateke, eta bere kostua 30 milioikoa izango litzateke, gutxi gorabehera. Problema ez da ikerketak behin eta berriz enkargu hartzea, aplikatu daitezkeenak aukeratu eta beraiek aplikatzea baizik.

KAINOIAK ETA GURINAREN ARTEKO PROBLEMA

A.- Norbaitek pentsa dezake diru asko dela, ordea, eta krisia gora eta krisia behera...

B.- Guzti horretan, kainoiak eta gurinaren arteko problema dago. Krisi ekonomikoa aipatzen da behin eta birritan, eta ez dela horretan ezer egiten, baina ondoren horiek berek harriduraren mugetaraino eramaten zaituzte defentsa kontutan ikaragarriko plan marabiloso eta garestiak asmatuz: FACA plana, ZEN plana (14.000 milioi)... Esan beharrik ez dago horren zati txiki batekin aski litzatekeela honelako problema ekologikoak konpondu ahal izateko.

A.- Erakunde publikoak enpresa pribatuei kutsaduraren kontrako neurriak eskatzen gogor hasten bazaizkie, norbaitek agian pentsa dezake horrek

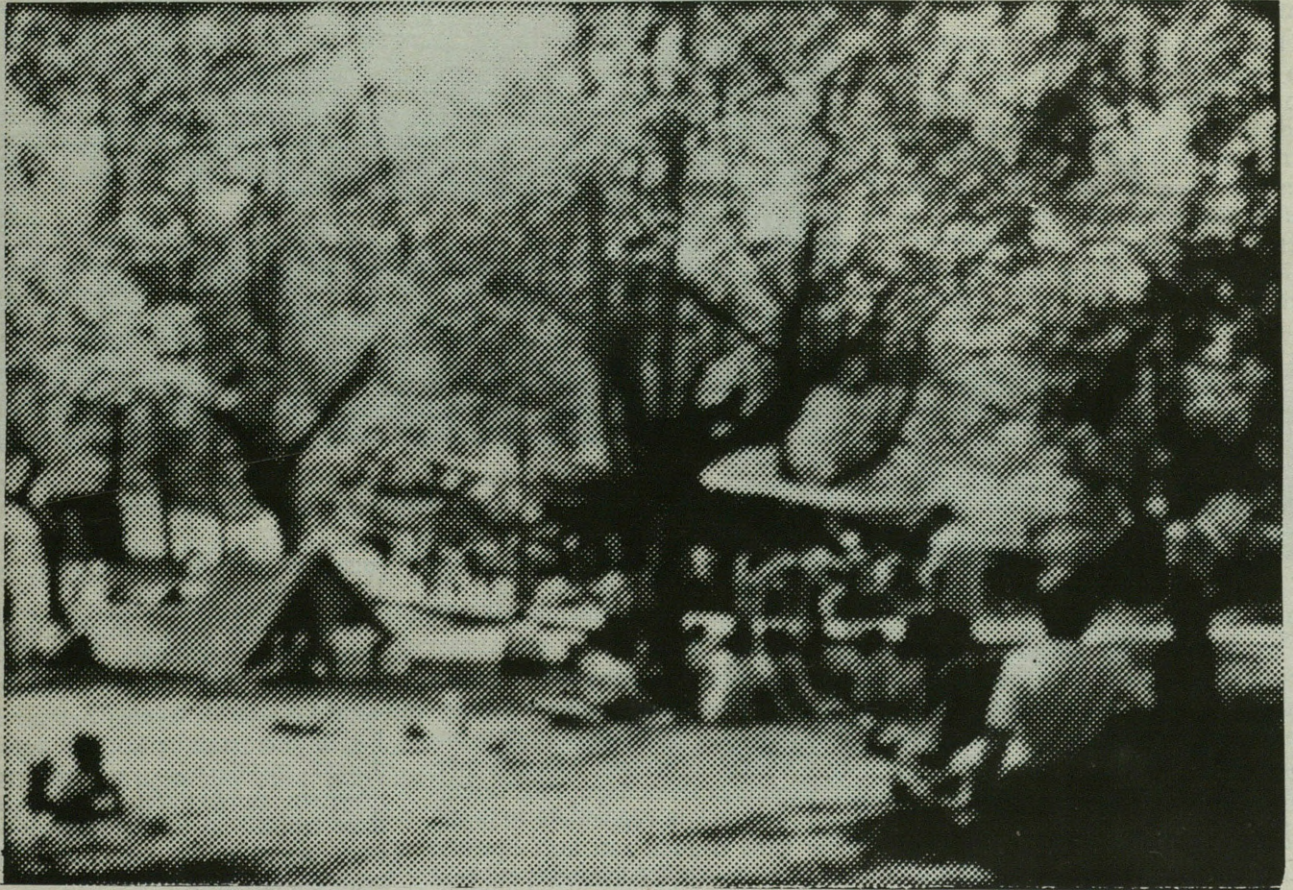
lagabezia areagotu dezakeela. Nola ikusten duzue hori?

B.- Gorago aipatu dugu honelako sistemen rentabilitate sozial eta ekonomikoz, eta ondorioz lanpostuak sortzeko izan dezaketen balioaz ere. Kolektorea eraikitzeke eta depuradoreak instalatzeko egin beharreko inbertsio publikoaren bidez, garbi dago lanpostuak sor daitezkeela helburu sozial positiboago baten barnean enmarkatuz.

A.- Bukatzeko, kuriositatezko galdera bat. Ematen du Donostiak baduela halako txukuntasan itxura bat edo antzeko zerbait. Teorian behintzat hain dotorea den hiri batetan nola explika daiteke Urumea horrelako zakar zuloa dejeneratzen uztea?

B.- Ikusgarria da hori, benetan ikusgarria. Izan ere, behin eta berriz ipini nahi digute Donostia garbiketa ereduaren imajina bezala, eta egia tristea da paperak lurrean egoetagatik edota txakurrek kalean kaka egi-teagatik protesta egiten duen hiria ibaia hiltzen uzten ari dela. Donostiarrak Urumea ibaitik hiru zubiak eta Frantziako Pasealekua baino ez dute ezagutzen. Horren aurrean, herriaren presiobideak sortu behar ditugu eta, horren bitartez, erakunde publikoen jarrera sendo bat eragin, hori bait da gure eritziz Urumearen destinoa aldatzeko bide bakarra. Ea egunen batetan bistako kloaka bat izan beharrean, bizitzeko eta ongi pasatzeko ibai bat lortzen dugun.

ERROTARRIA

AEKANPADA DELA-TA, ERREFLEXIO BATZU...

Askotan gertatzen den bezala horrelako ekintza haundietan, era askotako jendea bildu zen toki berberean, eta gure ustez denak ez ziren espiritu berberarekin joan, normala denez. Ondorioz ekintza honen balantzea ez da inoiz denen gustokoa izaten, eta ez da inoiz guztiz ona edo txarra izaten. Azterketa txiki bat egingo dugu, eta bertan gauza txar eta onak azaltzen joango dira. Piskanaka piskanaka, ikusitakoak eta gertatutakoak kontatuko dizkizuegu, ondoren balantze labur bat eginaz. Argi utzi nahi dugu, hemen agertuko diren iritziak bertan egondako batzuenak direla, eta ez dira beraz denen gustokoak izango. Besterik gabe goazen aurrera.

Ostegun arratsaldean iritsi ginen Urkiolara, eta egia esan Urkiolako maldan, gora iristeko kilometro bat falta zelarik, kotseak bideko bi bazterretan aparkaturik ikusi genituen, eta esan zigutenez, Araba aldera gauza berbera gertatzen zen. Ordu laurden bat ondoren, kola bait zegoen, gainera iritsi ginen, eta han ikusi genuen jendetza izugarria izan zen. Gu ez ginen Urkiolan inoiz San Antonio egunean egon, baina zuetako norbait han noizbait egon bada, bertako zahar batek esan dakoa aipatuko dizuegu: «hau, lau San Antonio batean baino gehiago da».

Eguraldiak ere asko lagundu zuen. Lau egunetan, eguraldi zoragarria egon zen. Bertako kanpa bat, hondartza bihurtu zen lau egunetan. Ostiralean kriston beroa egin zuen, baina aguantatu zitekeen. AEK-ko harduradun batekin hau komentatzen ari ginela zera esan zigun: «eguraldi hau, AEK eta San Antonio-ren artean edukitako negoziatzian lortutako zerbait da».

Jakin genuenez, egun hauetako batean, AEK-ko harduradun batek sekulako istripua eduki zuen kotxean, eta kotxetik nondik atera ez zekiela, handik zegoen beste AEK-ko batek lagundu behar izan zuen ateratzen. Kotxea desegina geratu zen. Ez dakigu San Antoniori esker ala ez, baina bizirik atera zen, gorputz guztiak minduta zuelarik bainan bizirik. Hala gertatu ez bazen, AEK-k bere gizon publikoetako bat galduko zuen.

Bertan egon ginenak, lasai esan dezakegu, Urkiolan zegoen jendearen artean, batez ere gazteak izan zirela nagusi, eta batzu nahiko gazteak gainera, agian nobio bila joan zirenak, batzu lehenengo nobio bila eta gainerakoak agian bigarrena edo hirugarrenaren bila, hori ez dakigu...

Esan beharra dago era askotako jendea zegoela, eta batzu lanera joan ba ziren ere, gainerako guztiak kriston lau eguneko juerga botatzera. Juergak kristonak izan dira, ezin zitekeen kilometro bat inguruan lo egin, gurekin joandako bik, larunbatean zer zetorren ikusirik Pol-pol-era joan ziren denda eta guzti, hiru egunez ia lo egin gabe egon ondoren, laugarrenean ere ez lo egitea latza bait zen. Alde batetik gaueko dantzak berandu arte iraunten zuen, eta beste batzu, goizeko bostetan, txokolatea, zela, karraixi edo tako lehiaketa zela, eta azkenik kantan edo hizketan gau

osoa pasatzen zutenak zirela medio, inork ez zuen egun hauetan, aguantatzeko haina ordu lo egin.

Garbitasuna aldetik, batzu ez zuten inolako lotsik, eta toki asko benetan oso zikinak zeuden, ondoren boluntario eta AEK-ko batzuen artean kriston lana egin ondoren, Urkiola lehen, hasieran bezala uzten saiatu ziren. Bertan egon zen jendea batez ere bizkaitarra izan zen, eta ondoren Arabakoa. Gipuzkoa, Nafarroa, eta Ipar aldeko jende gutxi egon zen.

Nola ez eta Euskal Herri osoan gertatzen den bezalaxe, handik ere bapatean Guardia Zibilak azaldu ziren, eta zuzenean, Urkiolako alde batetik bestera pasa beharrean, han sartu ziren kanpin alderaino, eta zorionez ez zen inolako istilurik gertatu, eta ez zen AEKANPADA izorratu.

Trafiko arazoa latza izan zen, eta egia esan oso ondo moldatu ziren AEK-ko ertzainak. Eusko Jaurlaritzako motoristak agertu ziren, bainan ez zuten ezer egin, eta berehala alde egin zuten, ez bait zegoen haien beharrik...

Kultura aldetik, eta AEK-k ondo zion bezala «Euskal Kultura, euskaraz egiten den kultura», erakusketak han egon ziren, bai liburu, diska, Aizu, eta sortu berria den EAE-ena ere bai (Euskal Aristen Elkarte), azken hauek, euskal artearen egoerari buruz mahai inguru bat antolatu zuten. Bestaldetik kantaldiak bertsolariak, herri kirolak, haurrentzako antzerkia eta abar egin ziren ere lau egunetan zehar. Aipagarriak dira, Oskorri, Txomin Artola, Sebastopoleko Titiriteroak, Ruper Orodriak,

eta Itoitzek egindako emanaldiak. Ez dira ahaztu behar ere Zintzoak eta Akelarre taldeak emandako gau dantzak.

Aipatu beharra dago ere gure ustez, azken jaialdian, larunbatean, egon zen jendearen «kolada» izugarria, kanparen goi aldetik gutxienez 200 bat pertsona «kolatu» bait zen. AEK-k diru premia duela denok dakigu, eta Itoiz, Ruper, Patxi eta izas-kun, Iñaki Zabaleta, eta Gontzal ikusteko hirurehun pezetatako sarre-ra ez da gehiegi eskatzea gure ustez, eta dirurik ez zeukatela ez da egia, azken finean erateko eta jateko dirua bait zuten...

Kantaldian zehar agertu ziren gure herriak jasaten ari den zapalketen aurkako errebeindikazioak: Lemoiz apurtu, Amnistia,...

Beste herri zapalduen buruzko Stand bat ere egon zen. Lau egunez, EKB-k, telefonikan euskara sartzera-koaren alde firmak biltzen egon zen

jotake, eta nahiko jaso dituztelakoan gaude. Han egon ziren ere, eta ikusteko aukera eduki genuen Ibilaldia 83-ko autobusa, datorren 12-an, Lekeition ospatuko den kilometroak hain zuzen, eta baita Araban Laudion egingo den antzeko egunaren materiala saltzen ari ziren mahaiak.

Prentsari dagokionez, han egon ziren bi edo hiru aldiz EITB-koak. Bestaldetik egunero EGIN egunkaria saltzen zen.

Azkenik eta balantzea egin baino lehenago, gure ustez, AEKANPADA-ren puntu iluna, euskararen presentziarena hain zuzen. AEK-koek egin zuten ia dena ez dena esateagatik euskaraz egin zuten, baina bertan zegoen jendearen artean erdal giroa nagusi zen maila haundi batean. Gure ustez jendearengandik ez da benetako borondaterik egon, zekiten euskara erabiltzeko, edo askotan gertatzen den bezala batek euskara ez jakitearekin aski da euskaldun guztiak

erdaraz mintzatzen hasteko. Kontzientzapekan kanpainarik ez da egin maila honetan, edo behintzat ez du fruitu haundirik eman eta hau izan da, AEKANPADA-ren puntu iluna, baina zoritxarrez gure ustez inportantea.

Balantzea

Argi dago AEK-ren esku zegoen guztia oso ondo egin dela, batez ere bertan zegoen jendetza eta horrek darkarzkin arazoak kontutan edukirik. Beraien esku zegoen guztia egin dute. Organizazio aldetik, zorionak!...

URKIOLA ZAIN DEZAGUN le-mapean, AEKANPADA egin zen lekuaren luzezabalaren, zakarrontzi mordo bat jarri zuten, baita kontainerrak ere, hau guztia, jendeak normalean mendia uzten duen bezala, Urkiola geratu ez zedin.

Akanpatzeko leku berezia ere jarri

zuten, eta haundia bazen ere, txikra bihurtu zen, eta inguru guztian zehar dendak sakabanatuz joan ziren, eta larunbata gauean, ezin zitekeen inguruan ibili dendarik topatu gabe.

Komunen eta dutxen falta nabaria izan zen, batez ere egin zuen beroa eta egin zen farra kontutan izanik. Hutsune hau ezin zaio AEK-ri leporatu.

Bertan zegoen jendeari jaten eman ahal izateko, txoznez aparte, janari denda bat ere eratu zuten, eta funtzionatu.

Zauritu zitekeenarentzat ere Gurutze gorria bertan zegoen, eta azken hauek taldeka AEKANPADAN zehar lan egunetan bueltaka ikus zitezkeen.

Informazio bulegoa ere jotake ibili zen lanean lau egunetan, eta larunbata gauean oso berandu arte gainera, han zegoen jendetza organizatuaz, behatzez ari zirenei kotxeak bilatuz, eta lagunak elkarren artean topo egin zezaten...

Azkenik, bertan euskararekin zer ikusirik zuen materiala saltzen egon ziren lau egunetan, diskak, liburuak, euskararen materiala, Azitu,...

Bestaldetik esan beharra dago jende asko, jendetza izugarria izan zela, batez ere larunbatean, baina jende gehiena erdaraz barra-barra aritu zen. Hau izan zen AEKANPADAREN punturik ilunena gure ustez. Alde honetatik jendearen kontzientzia ez zen haundiegia izan, eta nahiz eta AEK-koek dena euskaraz hitzegin, jendeak ez zuen bere jokaera aldatu. Talde bat bakarrik ikusi genuen euskararen erabilpena seriotan hartzen, eta hauek enkartelaturik zihoazten: «Kontuz ni euskaldun berri bat nahiz» edo «Kontuz euskaraz ikasten ari naiz».

Jendeak ez zion jaramon haundirik egin AEK-k jarritako zakarrontziei, eta azkenean batzuen artean kriston lana egin behar izan dute Urkiola aurkitu zuten bezala uzteko.

Gauetz ezin zen inolaz ere lorik egin kilometro bat inguruan, azken hau nahiz ete gehienontzat ez arazo haundia izan, beste batzu kexatzen entzun genituen taberna batean.

Azkenik eta bukatzeko, azken ekintza honen bidez, AEK-k, batez ere eduki dituen diru arazoaren ondoren, eta jasan izan behar dituenak gainditu ondoren, gaur egun, imaginazioz jendetza latza mugitzeko kapazitatea duela berriz ere garbi azal-

du du. Ez dugu uste diru haundirik lortuko zutenik, baina ekintza bezala guztiz lortua izan dela esan beharra dugu.

Lau egun hauek oso ondo pasa di-

tugu, eta hurrengoan ere berriz joateko prest gaudela esanik agurtzen dugu AEKANPADA, eta datorren urte arte.

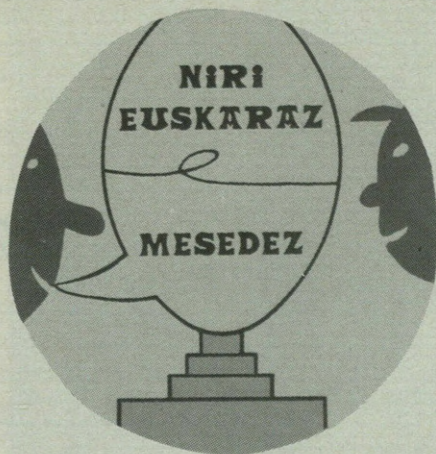
JO

Konportamentalistak euskalduntze lanean

LIZARRA: HAURRAK EUSKARAZ KALEAN

Nafarroan dugu, Lizarrako herrian (Estella), ikastola bat. Hemen, haurren euskalduntzeari ekiten diote aspaldidanik, «Portaera edo Behavioristen teoriari» eskutik. Ekin eta baita lortu ere. Lizarrako Ikastolako haurrek, euskaraz hitzegiten dute, haien artean eta kalean.

Guk, esperientzi hau kaleratu nahian, hango Zuzendaria den JOSE LUIS GOROSTIDI elkarrizketatu dugu.

ARGIA.- Esaiguzu, Jose Luis, noiz hasi zenuten teknika hauen aplikapena.

J.L. GOROSTIDI.- Duela hiru urte, gure orduko egoera aztertuz eta hartaz ANALISIS FUNTZIONAL BAT EGIN ONDOREN, gure haurren euskalduntzerako eredu koherente baten bila saiatu ginen. Eredua hautatuz, euskalduntze hau motibapen teknikaz baliatuz indartu behar genuela gogoan harturik emeki emeki aplikazio konportamentalistak pentsatzen eta eratzen arduratu ginen. Joko hau, haseran, batez ere, pertsonal eta ikasgela mailan landu genuen aurrerago jeneralizazioak lortzeko asmotan.

Gure lehenengo helburua Euskara bizitzaratzea izango zen, hau da: jolasaldian eta kalean erabiltzea, familiara eramatea (Ikasgela euskaldundu, jolasaldia, Ikastolako bazterrak, kalea, familia irabazi). Hor erreko genituen gure lehenengo indar bizienak. Egun, egituren hobetze kanpainak eta lexiko kanpainak eratzen ari gara.

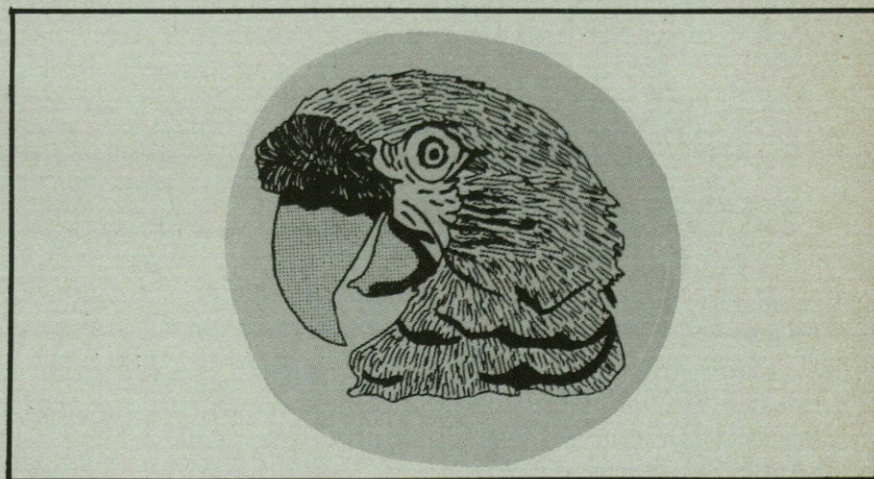
Hau lortzeko, batez ere, bizitza inplikapenak erabiliko ditugu (ilusioa, emozioa, jolasen mundu sinbolikoa).

A.- Zuentzat, beraz, euskara erreformatu behar den portaera bat da. Nola egiten duzue hau?

J.L.G.- Erreformatu bai, baina

erreforzaketa hori SISTEMATIKO-KI aplikatuz. Honela, Ikastolan erabiltzen ditugun ekintza erakargarri guztiak eta imajinazioz asmatutakoak, estrukturatuz, Euskararen zerbitzuan ipiniko.

Lehenetik, ikasle guztien euskal-

duntzeaz konprometituko da irakaslegoa. Ikasgeletako «Errepublika independente» konzeptua baztertu eta joko unitarioak sortzen saiatuko gara. Honekin batera ikasleen PROTAGONISMOA bultzatu eta lagunduko dugu (hau benetan efektiboa). Aurrekoa argi izanik Euskaraz egite portaera kondizionatzen joango gara:

– Sugestioaren bidez, egoera lasai eta erlaxagarri batez baliatuz, finkatzen...

– Estimulu neutroak Euskararen alde kondizionatuz (Txapak, e.a.)

– Programa operanteak erabiltzen ditugunean nazkagarri bihurtu baino lehen berriak proposatuz. Euskarari buruzko zaletasuna lantzeko ekintza motibatzaileak kateaturik erabiko ditugu.

– Gure kasuan ikasleen arteko imitapena funtseskoa denez, nagusien protagonismoa txikiak euskalduntzen ipiniko dugu. Txikien lantze honenkin batera, nagusien kontzientzi maila handitzen doa.

– Eta gurekin Euskal Telebista izango bagenu...

A.- Adibide batzuk jarri beharko dizkiguzu, hobeki ulertzeko.

J.L.G.- Teknika hauetaz zenbait exenplu:

– Berri onak eman (Eskutitzak, telegramak, bisitak...)

– Txapak (Euskal inbestidura, lehenengo mailan, «Euskalerrian Euskaraz txaparekin»).

Estimulu hauek kondizionatuz «Euskaraz egite» portaera ikasleengan **mantentzeko** erabiltzen ditugu.

– Txikien jolasaldian nagusiek aktiboki parte hartzea.

– Nagusiek asmatzen dituzten an-

tzerkitxoak txikiei azaltzea.

– Hormairudiak (Gramatikal erruak lantzeko eta mentalizapena bultzatzeko).

– Euskara Herrira ordu batez (Ikasleak taldetan banaturik herriko puntu ezberdinetan zabaldu euskaraz jolasteko).

– Jolas Kanpaina orokorrak

(Txartel kanpainak).

– Espien kanpainak: ... D'AR-TAKAN.

– Oporretan euskaraz.
– Hobetze kanpainak:
● Egitura okerrak konpon-tzen

- Esaera zaharrak sortzen
- Lexiko berria sortzen...

– Beste ikastolekin harremanetan.
– Asteburu pasa Zerainen.
– Udalekuak.
– Euskararen eguna ospatu.
– Gurasoen estimulapena.

Eten gabe, motibapen joko eta teknikak erabiliz, apurka, gradualki, giro bat lortzen da. Berez ingurua euskalduntzen da. Horrela errazago izango da Euskara, ikasgeletan lantzea, euskararen aurkako «berbalizazio» gutxiago entzuten dira.

A.- Ez ote da haurren «kokoa jateko» era «zientifiko» bat

J.L.G.- Jakinean ala ezjakinean gizarte edo mikrogizartean eraginez gure portaerak kondizionatuz doaz.

Hau gogoan ez edukitzea soilkeri hutsa iruditzen zaigu.

Guri tokatzen zaigunez, erdaldun interesen aldeko benetako kokoa jate prozesuan protagonistak izatearen ordeztu, nahiago dugu euskalduntzerako aipatu duzun «buru jate» hori bul-

«Ikasgeletako "Errepublikak independente" kontzeptua baztertu eta joko unitarioak sortzen saiatuko gara»

tzatzen saiatu. Erdal indar kondizionatzaileak gure gainean izanik ez dugu zalantzatan ibiltzeko astirik. Nagusien «rollo mentalak» eta extrapolazio merkeak alde batetara utziz, txikiei, ikasleei interesatzen zaiena eskeintzen arduratuko gara: frustazioak, traumak eta horrelako hitz bo-

ren estrukturaketan parte hartzen joango dira. Laister ikasiko dute zer ikusi handia dutela alboan gertatzen diren gauzetan. Azken orduan ikasle automotibatuak, autokontrolatuak eta autoerreforzatutakoak lortzen saiatuko gara (Hortara doaz erabiltzen ditugun «protagonismo teknikak»).

A.- Konportamentalistek, gutxi izateaz aparte, ez duzue fama onik Euskal Herrian.

J.L.G.- Gutxi??? Praktikan denak dira, konduktualistak, deitzen garenok gutxi, egitan.

«Eta gurekin (Nafarroan) euskal telebista izango bagenu...»

Ulergarria da ukapen hau historian zehar herriak menpean mantentzeko mandatarien kontrol teknikak aztertzen baditugu. Honelakoak, Euskal Herrian franko izan ditugu.

Zigorra, beldurra, errefuerzo negatiboa... nagusi izan den tokian guztiz normala iruditzen zaigu konduktualismoaren aurkako jarrerak zabal-tzea.

Kondizionamendu historiko asko jasan behar izan dugu (pekatua, buruzagiei idolatria, apaltasuna, sexu tabuak eta beste mila). Berez, egun ezkondizionatze prozesuarekin batera kondizionamendu berrien jasokuntzan ari gara (askatasun jokabideak...). Konportamental teknikak, instrumentuak besterik ez dira; zertarako eta nola erabiliko dugun litzateke eztabaidagarria.

A.- Zein eredu linguistiko hartu duzue eta zergaitik? J.L.G.- Eredu batekin identifikatuko bagina «D» delako horrekin, noski. Besterik, burutik ere ez zaigu igarotzen.

Hala ere beti esan dugu «D» eredu minimo profesional bat dela eta «J» ereduarekin (Jo eta Ke) batera erabili behar dugula. Zaltetasuna, motibapena eta profesionaltasuna elkarloturik eraman behar ditugu; berez, teknika konportamentalistak aplikatuz behar bada.

Erdal giroetan bizi diren ikasleek lehenbaitlehen ikasi eta ikusi, sentitu eta Euskara instrumento erabilgarria eta aproposa dela. Ingurua erdalduna bada, bertan euskaraz eginez

«Kokoa jatea? Gure helburua kokoa betetzea da, ez hustea»

euskalduntzen, aldatzen eta kondizionatzen joango gara.

Bestalde, kondizionamendu jator bat sortzeko identifikazio arazoa sakonki kontrolatu behar dugu; betez ere beheko adinetan.

Lizarran, guraso, kale eta telebista erdaldunekin zeharo kaltegarria iruditzen zaigu Euskara eta Gaztelania nahasi mahasian azaltzea. Haseran Ikastola eta ikasgela gure haurren euskararen inguru fisiko bakarra dugu eta ezin dugu hor kontradikziorik sortu aurrerago Euskara pertsona eta toki baten bidez kondizionatuz jasotzeko.

Honekin ez dugu nahi esan azken baldintza hau ezinbestekoa denik «Euskara irakasteko», baina ba, noski, Euskara bizitzaratzeko, Euskaraz bizitzeko.

A.- Nola ikusten duzue Nafarroako ikastolen etorkizuna, eta noski zuen etorkizuna?

J.L.G.- Gaurko egoera politika ikusiz nahiko pesimistak gaudela esango nuke. Administrazio mailan ez dugu laguntza handirik ez eta «fans» gehiegirik. Horko askorentzat pedagogi arloan afizionatuak besterik ez gara:

– Andereño - irakasleen kalitatea eta profesionaltasuna zalantzan ipiniz.

– Politika edo ideologi alderdikeerak sartzea omen dela gure helbururik nagusia esanez.

– Euskara besterik (eta askotan hori ere ez ongi) ez omen dugu irakazten baieztatuz.

Honekin batera, gaurko ekonomi politika mantenduz, diru oxigenoa eskastuz, Ikastola txikiak pikutara joateko zorian daudela esan beharra. Ikusten denez ez digute nahi eman behar den beste dirurik ez eta konfiantzarik Nafarroako Ikastolak eta hauekin Euskara bultzatzeko.

Hala ere etorriko zaigu eguna: erne gaude instituzionalizaketaren gora-beherak noiz eta nola izango diren

«D» ereduaren minimo profesional bat da, eta «J» ereduarekin (Jo eta Ke) batera erabili behar dugu»

zai. Hor ere gure beldurrak ditugu, Euskara eta Euskalduntzeari dagozkionak batipat.

– Zein inzidentzia izango duen erdaldun giroetan gauden Ikastoletan egiten ari diren «mapa sozio-linguistiko» horrek. Zeintzu linguistiko ereduak inposatuko dizkiguten. Nortzuk izango diren gure orientatzaile jakintsuak; zeintzuk psiko-pedagogo bulegari ospetsuak, esperientzi extrapolatzaile bizkorrak...

Zer Lizarrako etorkizunari buruz? Betikoa: gure infraestruktura eta diru arazoak konpondu edo konpontzeko bidean jarri ezkerro eta gaurko gure joko pedagogiko eta linguistiko sakondu, hobetu eta mantenduz zihur bidean izan ondoren begi alai eta zabalekin itxaroko genuke etorkizuna.

JOSU

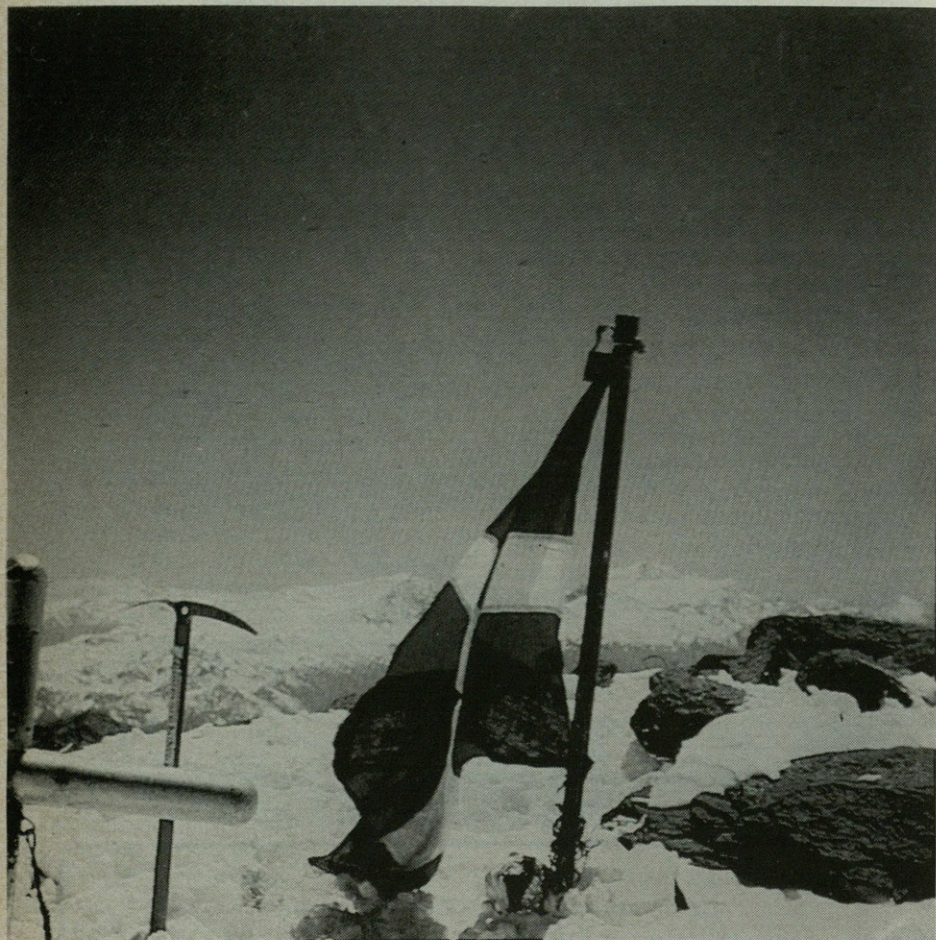
UZTAPIDE HIL DA

Zenbaki hau jadanik makinetan sartua genuenean jakin dugu berri iluna.

Manuel Olaizola UZTAPIDE bertsolari haundia hil da, bere 74 urtetan.

Gure garaiko bertsolaritzak izan dituen gizonik haundien arteko UZTAPIDEK luzaro jarraituko du ezagutu eta maitatu dutenen oroimenean. ARGIAN ere ezingo dugu ahaztu oraintxe urtebete juxtu bere zahartzaroan bisitatzeke zoria izan genuen MANUEL OLAIZOLA UZTAPIDE.

ACONCAGUARA NEGUAN, ESKIZ JEISTEKO

Ez da hau izango, lortzen badute beintzat, euskaldunak Aconcagua helduko diren lehen aldia. Baina igoera hau berezia bada: neguan (Hego hemisferioko neguan, jakina, hemengo udara erdian) egin nahi delako, bide zail eta erdi-berri batetik, eta gailurretik eskiz jaisteko asmoz gainera.

ORAINGOAN NEGUAN

Ez da hau euskaldunak Aconcagua doazen lehenengo aldia. Joan den mendearen bukaera inor heldu ez zeneko gailur hau, 1953an harrapatu zuten estraineko aldiz negu partean. Azaina hori berrepikatu ahal izan dutenak oso urriak izan direlarik.

Euskaldunoi dagokigunez, 1973 eta 1975ean egin ziren lehenengo saioak. 1976an Juan Ignacio Llorente eta Angel Rosen-ek erdietsi zuten arte. Egun gutxi geroago Xabier Erro igoko zen bakar bakarrik.

«Mendiak eta Herriak» izeneko trekkinga izan zen 1978an goraino igo zena, eta 1979an berriz lortzen du Xabier Errok goraino iristea, Martin Zabaleta, Ricardo Gallardo eta Felipe Uriarterekin. 1982an expeditio Arabar bat izan zen tontorreraino heldu zena, eta urte berean nafartarrak igo ziren hagoaldetik.

Oraingoan igo nahi dutenen zortziatetik (Santi Bengoetxea, Xabier Erro, Ricardo Gallardo, Juan Ignacio Lorente, Juanito Oiarzabal, Angel Rosen eta Jose Luis Sz. de Olazagoitia) zazpi jadanik izanak dira Aconcagua muturrean. Baina oraingoan abenturari erantsi nahi dioten berreikuntza, neguan jela-bide batetik igotzearena eta jaitsiera eskiz egitearena dira. Esatea errez egiten da. Baina kontutan hartu behar da ia 7.000 metrotakoa dela mendi hau, Antartikoko haizeek gogor erasotzen diotela, eta baldintza guztiak ere izugarri latzak direla.

Xehetasun gisa, aski izango dira gutxi batzuk. Errez harrapatzen direla inguru horretan -40°C -tako tenperaturak, haizeak orduko 240 km-tako abiadurak ere hartzen dituela, presio atmosferikoa ikaragarri jaisten dela, eta giroaren lehortasunak deshidratatzen azkar bat eragin dezakeela.

PLAN GOGOR BAT

Expedizio honen nondik norakoak hedatzeko argitaratu duten foiletoan, mendizaleek aitortzen dute oraindik hilabete batzuen faltan dagoen ekinaldi honen xehetasun guztiak eman ezina. Hala ere, planaren gorabehera batzuk kontatu ditzakegu.

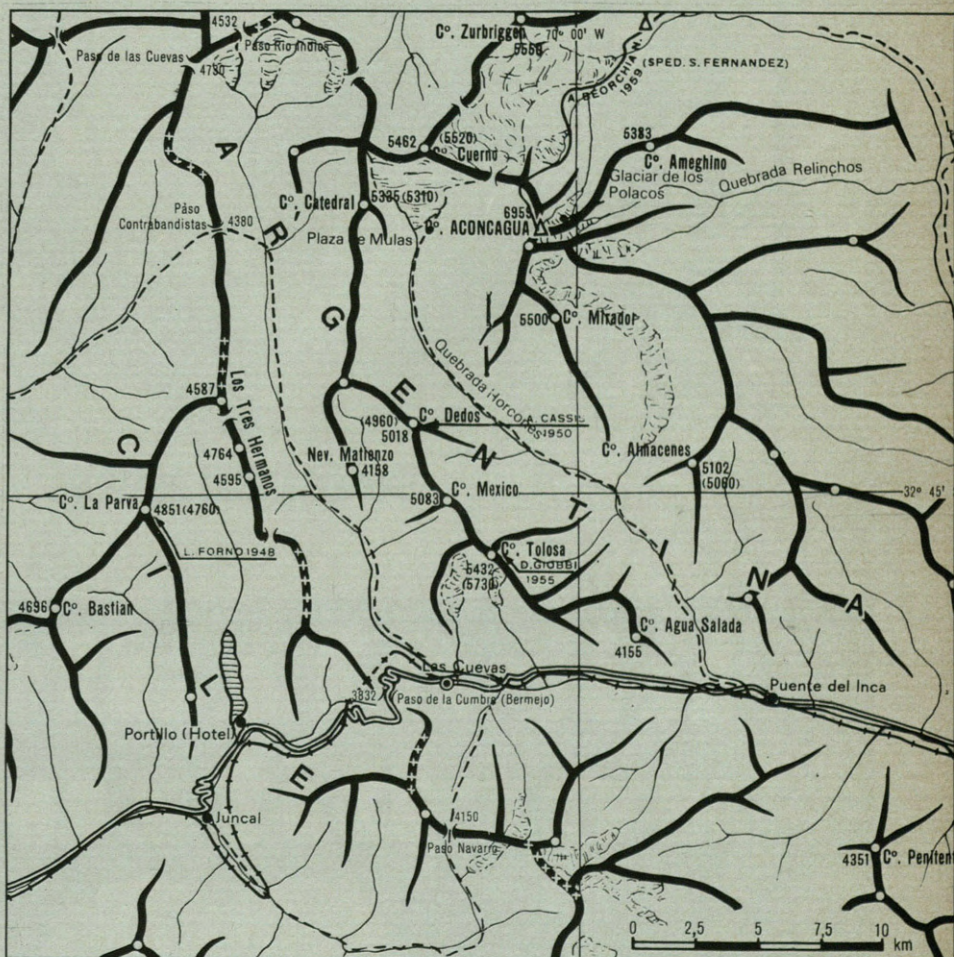
A large, bold, black letter 'S' is centered on the page. It has a three-dimensional appearance, with a grey shadow cast to its right and slightly forward, giving it a sense of depth. The 'S' is composed of thick, solid black strokes.

Izan ere, zuzenean Glaciar de los Polacosera joaten badira udako expeditzioetan, negukoan hori egitea izugarri neketsua izango litzateke, eta goragorako gorde behar dituzte indarrak. Aklomatazioaz esan duguna, berrepikatuko dugu, bere berezitasunagatik: zamak gorakoko kanpoetara igo eta beheragokoetan lo egitea izanen da erabiliko den sistema.

Aklimatatzeko sistema hau ongi aztertua daukatela diote mendigoizaleok, baina beraiek ere aitortzen dute zama astunekin gora eta behera ibili beharraren nekea. Eta eraman beharrezko pisuak ongi neurtu behar dira, porteadorerik ez bait daramate bestalde. Guzti horrek ekarri du materiale guztia ahalik eta gehiena modernizatzen saiatzea.

Hona hemen, mendizaleek berek argiturik, ezpedizio honen kostua:

Madrile-Buenos Aires-Mendoza bidaia	770.000
Ekipajeagatik ordaindu beharrezkoa	90.000
Hostatuak	120.000
Argentina barruko bidaiak .	30.000
pezeta	
Janariak	110.000
Botikina	30.000
Bakoitzaren ekipoa .	140.000

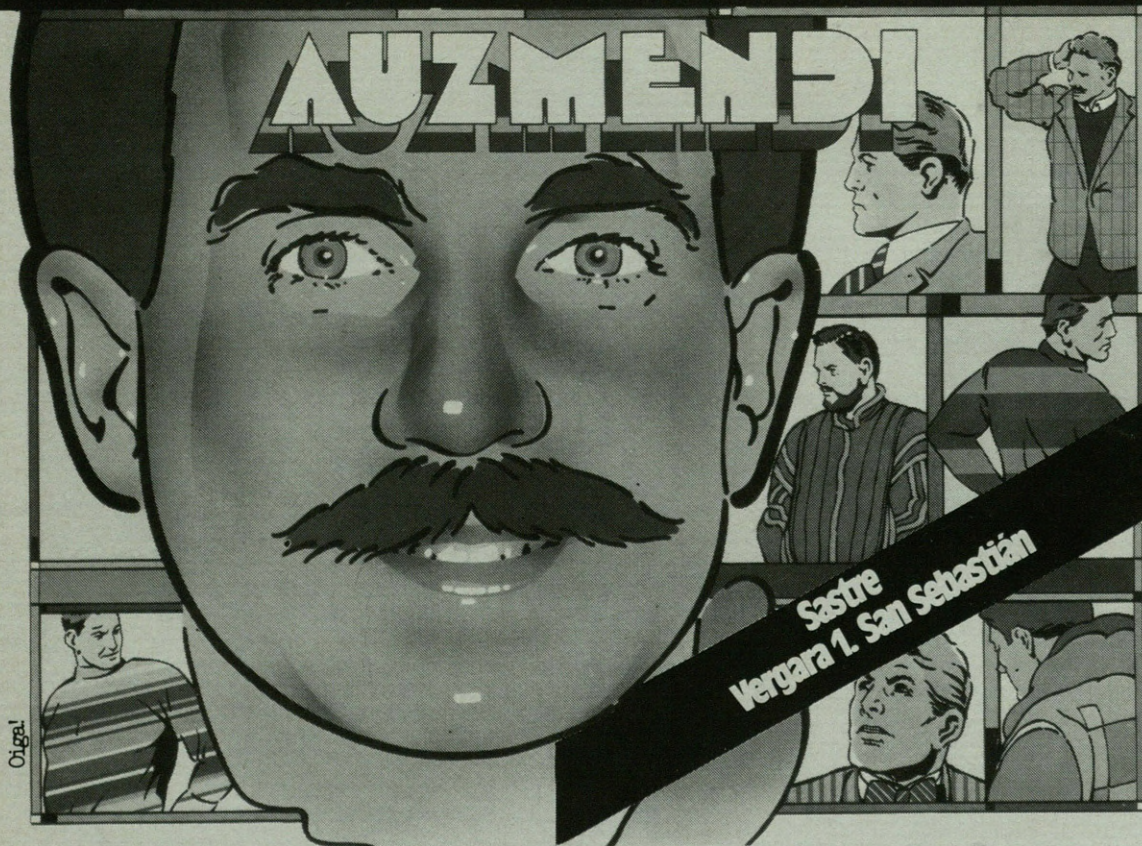

Aconaguatik eskiz jaisteari buruz berriz ez dugu deus esango. Euskal Herrira itzuli odoren muntatuko duten filmeak dotore adieraziko bait ditu horren gorabeherak. Filmea berriz ez da Aconaguari buruz egingo

Postaltxoren bat gutxienez bialduko al diguzue.

ARTASO

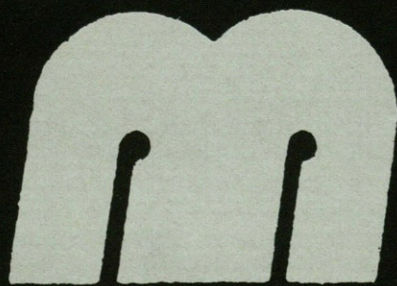
Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

**Sastre
Vergara 1. San Sebastián**

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

LLORENÇ de VILLALONGA:

aristokraziaren azken aztarnak

Catalunyako literaturan

1980 urteak lau aste besterik ez zituenean hil egin zen Llorenç de Villalonga, XX. mendeko literatura katalanaren adierazgarriarik altueneko bat. Jatorriz Mallorcakoa izaki, bertako idazle kosmopolitena izan da dudarik gabe, muga geografiko gehienak puskatu dituena. Bere «Bearn o la sala de las muñecas» nobela ezagunaz egindako filme-bertsioak berriki nolabait plazaratu digu egile honen pisua. Agian, horrek ere aitazkia eman digu hain autore interesgarriaren obra zabaltzen laguntzeko aukera.

Arintasuna, trebetasuna, independentzia

Bere bizitzako azken bi urteetan etxetik ezin aterean ibili zen Villalonga, odolaren gaisotasun batek hala behartuta. Adiskideek maiz bisita egiten zioten halere, eta bere etxe erdi aristokratikoan izandako solasetan elemendu asko eta asko geratu dira oroimenean nabarmen, baina batez ere, guztien gaitetik, haren katuekiko maitasuna. Katu beltz bat behin eta berriro igotzen zaio hanketatik eta haren altzoan pausa egin ondoren, idazlearen laztanak jasotzen ditu oraingoan eta hurrengoan.

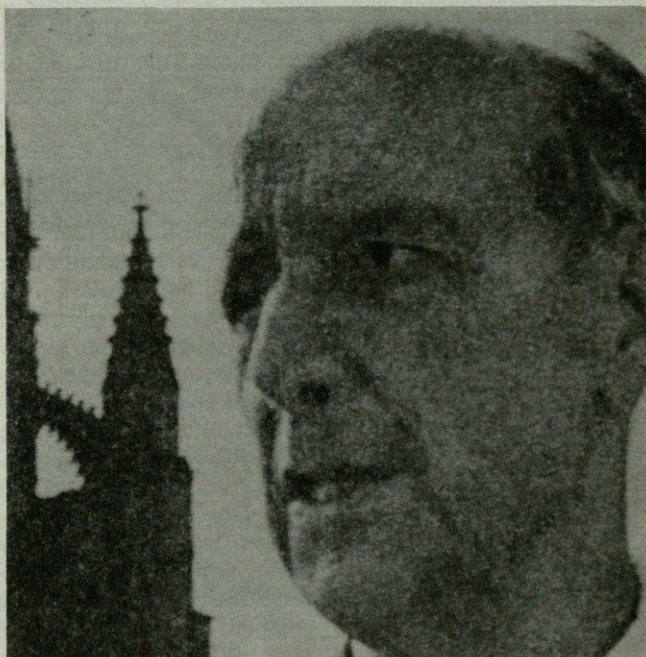
Haren emazteak, Doña Teresak, sarritan esan ohi zuen mimo gehiegi egiten ziola etxeko katuari. Galdetu ere galdetu zion behin kazetari batek ea nondik nora zetorkion katuekiko joera afektibo bizi hura, eta

Don Llorenç-ek horrela erantzun: «Katuak badauka katuki guztiek daukaten xarman hori: arintasuna, trebetasuna, independentzia... horrela nahiko nituzke nik artistak eta eskritoreak ere».

Aristokrazi familia baten sustraiak

Esan beharrik ez dago Villalongaren jatorrizko hizkuntza katalana zela, Mallorcako katalan berezi hori, irla hartako aristokrazia dekadenteak erabiltzea gustokoa duen hizkera berezi hori; erdarakadak erabiltzea gustokoa duen hizkera berezi hori; eradarakadak erabiltzea ikaragarri gaizki ikusia dago, nolabait desberdintasun sozialak markatu nahiean edo.

Publikatu, hori bai, bitarra egin du, katalanez eta espainolez. Amagandik, esan bezala, lehenengoa ikasi zuen, ez espainola, Mallorca hirian bertan jaio bait

Ejertzitza eta elizaren artean aukeratu beharrez, psikiatra sartu.

zen 1897 urtean, piscis horoskopoz eta eguerdiko ordubatan. Bere arbasoen berri jakitea ez da zaila, egia esan, berak eskaini bait zigen zehatz aski bere nobelen bidez. Batzurentzat, «Mallorcako herritako aristokrazi familia zahar zahar batetatik dator», eta besteentzat «Toflako parajeen lurraldeak zeuzkan familia zahar batetan aurki daitezke haren arbasoak; halere, ama mahoniarra zeukan eta hezi egin zuen maistra frantsesa zen». Hain zuzen ere, Villalongaren aita «etxe oneko familia» batetakoa zen eta artilariazko jeneral izatera iritsi zegoen eta amak, berriz, Palmako gizarteko emakume famatuenetako bat iza-

teaz gain, zuhurtasunaren berezko dotoretasun handia zeukan. Horretarako, gure egilearen anaia den Miguel Villalongak egindako erretratoa irakurri besterik ez dugu: «Jabetasuna edo propietatearen oso zantzu modernoa zeukan: harrentzat, bereak ziren La Coruña alokatua zeukan pisua nahiz Pradoko Museoan dauden Goyaren kartoioak».

Hizkuntzaren kontzepzioa eta kamareroarena

Zentzu askotan esan daiteke Villalonga idazle modernoa dela, baina horretan sakontzen hasi aurretik, hizkuntzari buruz zuen sentimenduaren inguruan apur bat gehiago irauteak merezi

«Katuen modura nahi nituzke artistak eta eskritoreak: arinak, trebeak, independenteak».

duelakoan gaude. Izan ere, bere deklarazioetatik ondorio gisa atera daiteke haren hizkuntzaren kontzepzioa sentimenduzko kontzepzioa dela. Hauek dira haren hitzak: «Nire asmo lehena pentsamenduei adierazpidea ematea da eta ondoren ahal den hizkuntzaz argitara ematea. Jende guztiak daki Mallorcan guztiok geure burua kamareroztat jotzen dugula eta hizkuntza desberdinez balia gaitzkeela. Gehiago sentitzen dut neure burua kamarero bezala loro bezala baino. Baina, egia aitortzeko, nire nobela guztiak katalanez pentsatuek eta argitaratuak izan dira. Uste dut nire lehen idazlana, «Mort de Dama» katalanez besterik ezingo nukeela idatzi. Eta «Bearn» lehenik gaztelaraz atera bazen, arrazoi desberdinak zirela medio izan zen, baina batik bat Barcelonan editorerik aurkitzen ez nuelako».

Ejerzitua ala eliza... Ez bata ez bestea

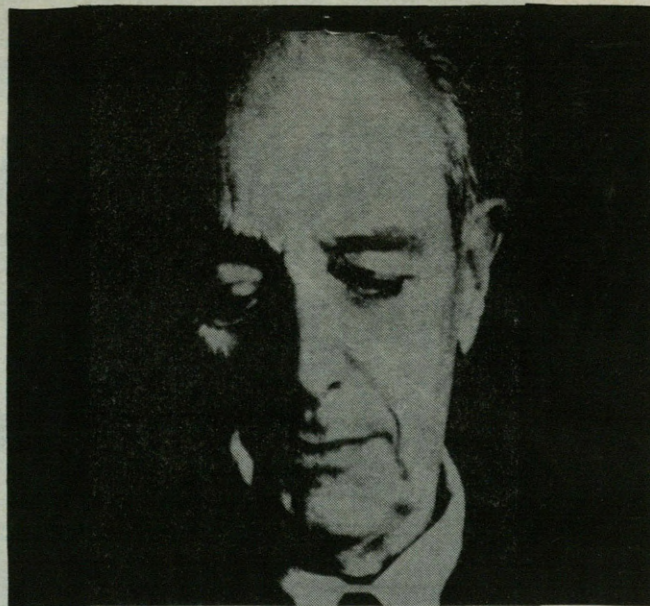
Familiatik zetorkion marka nagusia herederoa ez izatea zen, zeren ondorioz ejertzitua eta elizaren artean aukeratzera behartuta gelditzen bait zen. Halere, ez zuen bietako batere aukeratu, mediku-psikiatra ikasi zuen eta. Barcelonan ikasi zuen karrera August Pi i Sunyer eta Riera Vilaret irakasleekin. «Paralelo» bateñ urte eroak bizi zituen Raquel Meller, Pilar Alonso eta Marcé Serós-en aktuzioekin batera. Gure unibertsitari gazteak Ortega y Gasset irakurtzen zuen, «Revista de Occidente», Eugeni D'Ors eta bere frantsesa maiteak (Anatole France, Ortegak aurkeztatuko Bergson, Gide, Chateaubriand, adolezentszian aurkitutako Voltaire, Flaubert...). Bere liburutegi bar-

tzelonarrean, Claude Bernard, Berthelot eta Pasteuren obrekin batera «La Revolta des Anges» eta «Boulevard de Péculchet» ere aurki zitezkeen.

Hogei urte zituela, udako oporraldi batzutan, bere lehen obra izango zenaren borradore bat burutu zuen: «Mort de Dama» zuen izena eta Mallorcako XX. mendeko literaturaren lehen nobela izan zen. Oso hizkera berezia lortu zuen Villalongak lehen hartan ere (etxe oneko gaztea, snob, zinikoa, kritikoa eta dibertigarria), eta Don Llorenç-en gazte-denboretako erretrato bat bezala kontsidera daiteke. Nobela 1931-an agertu zen eta eskandalo bata izan zen Mallorcan idazten eta irakurtzen zekiten gutxiontzat. «A tots els que no s'hi enfadin» zeraman eskaintza gise eta Don Gabriel Alomar baten hitzaurreak egiten zion aurrekoa. Don Gabriel hori iraultzailetzat joa zegoen erduko analfabeto guztien partetik.

1926-1936: hamarkadatik trinkoena

«Mort de Dama» izugarri jipoitua izan zen. Sinbolikoki, portuan alkatarilak bukatzen diren tokian, nobela horretako ale bat bota zuten; beste batzuk gomen datzen zioten idaztea utz zezan; kontserbadoreak nahiz progresistak eskandalizatu zituen, eskerraldekoak eta eskuinaldekoak, katalanistak eta espagnolistak. Foiloi guzti horren ondorio bezala, argitalpen eta itzulpenak izugarri ugaltu ziren. Erderaz bi itzulpen egin ziren, beste bat alemanerara... halere, esan beharra dago lehen nobela honetarako, «Fedra» tragedia eta «La novella de Palmira»rako, izengoiti batez ar-

Katalana jatorriz, falangista zirkunstatziaz.

gitaratu zituela liburukiok: Dhey. Handik aurrera bera izenez sinatuko du beti. Dhey hil egin zen, eta Llorenç Villalonga sortu.

1926-1936 izango da Villalonga idazlearentzat urte tarte garrantzizkoena. Bere ikasketa psikoanalitikoak zabaldu zituen Parisen, lehen nobela argitaratzen du, artikulurik desberdinenak idatzi eta publikatzen hasten da... askotan kontrolatzeko zabalegia gertatzen den eremua.

Villalonga, falangista eta liberal

1936an Teresa Gelabertekin ezkontzen da, lehengusu urruna bera. Falangean apuntatzen da, detaile horrek oso balio desberdinak dituela bere pentsamenduen historian zehar. Elkarriketa batetan explikatu zuen behin Villalongak berak zergatik afiliatu zen:

«1936an, berez apolitikoa den Mallorca aukeratu beharrean aurkitu zen, gorria ala urdinaren artean, eta gu ez ginen inondik ere urdi-

nak. Nire falangismoaren historia oso erraza da: ni xehetasunezko gizona naiz, eta bat batean aurkitu nintzan ez zegoela erdibiderik: gorriak ala urdinak. Ez nuen dudarik egin. Eta ez urdinak asko gustatzen zitzaikidalako, baizik eta, arestian Gafimek gogoratu digun bezala, Catalunyan FAIk «katalanez mintzatzea debekatua dago» zioen kartel bat jarri zuelako»...

Bere militantzia horren arrazoinak han hemenka aurki ditzakegu eta askotxo arras desberdinak beren artean, baina egia da ere apoio horretan eboluzio nahiko adierazgarria nozitu zuela Villalongak: lehen etapa batetan, parlamentarismoaren krisiari eman zekioken irtenbide gisa planteatzen zuen faszismoa; bigarrenik, herbestea eta heriotz-zigorak intelektual katalanistek iristen zaizkien azken hauei ematen die babes; eta hirugarrenik, faszismoarekin hautsi egin zuen, isiltasun osoan hori bai. Zaharraren izpiritu liberala garaile irten zen.

«Nire asmo lehena pentsamenduei adierazpidea ematea da eta ondoren ahal den hizkuntzaz argitara ematea».

Fosil bihurtutako auto-rea

Gutxi aztertu da, hala eta guztiz ere, Villalongaren eboluzio ideologikoa, eta ezkerreko ikuspegi batetik are eta gutxiago. Izan ere, Villalongaren inguruan muntatu den mito izugarria bi zutabetan oinarrituta dago: bere posizio politikoak eta bere balore literarioak.

Beraz, literaturaren azterlari berriek nahi badute badago non aztertu: hasteko, faszismoaren eragina eta erabaki politiko guztien ikerketa sakona eta arrazoitua, eta ondoren bere obraren literatur balioak. Izan ere, kristo guztiak esan ohi du Llorenç Villalongaren obrak hau eta beste direla baina egia da oraindik ez dela hari buruz azterketa textual eta kontrastatu bat. Hor bego beraz.

«Bearn», maisutzaren biderik

«Bearn o la sala de las muñecas» da, duda egiterik ez dago, Villalongaren obra nagusia. Emaztearen lurretan egindako erretiro batean bururatu zitzaion ideia lehenengo aldiz. Gerra zibilaren lehen garaiak ziren. Hala diosku berak: «Bi aste iraun zituen Bayo Kapitainaren abentura eta gero, irla berriz ere lasaitasunik handiengan zegoen eta askotxo ginen dirurik gabe aurkitzen ginenak. Babesleku naturala herri txikiak izan ziren, bertan ez bait dago mugarik pobrezia eta miseriaren artean. Sekula ez nintzen hain gustora sentitu, sekula ez nuen neure burua hain espartano sentitu. Era berean, ez nintzen behin ere hain «jauntxo boteretsu» sentitu, guri ordaintzerik ez zeukaten la-

borari batzuk emandako jate soilarekin».

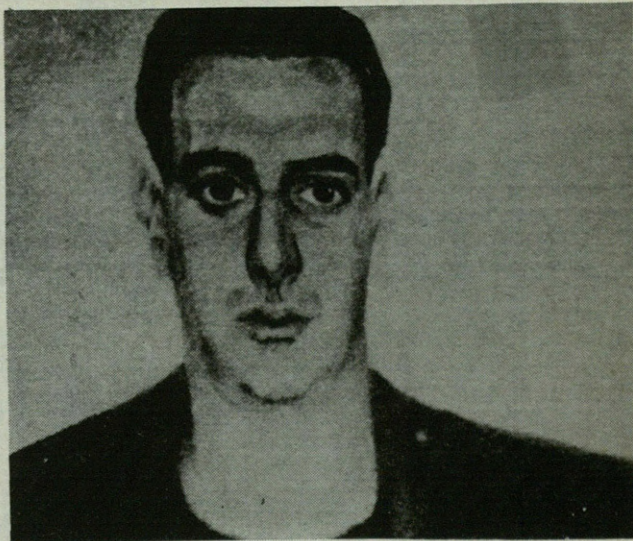
Idatzitako lehen bertsioa 1945ko udaran burutu zuen. Nobela beraren teatralizazioa, «Faust» izenez, 1956ean kaleratu zen eta urte berean ere erderaz egindako lehen bertsioa. Ez zuen arrakastarik izan. Katalanez egindako lehen bertsioa 1961koa izan zen. Hori berehala agortu zen, baita handik bost urtetara argitaratutako «Obras completas» delakoaren lehen liburukia ere.

Hil ondoko hutsune handiegia

Bere idazlan osoen argitalpenez ari garela, horixe da beharbada Villalongaren heriotza ondoren burutu gabe gelditu den lanik interesgarriena: lehen tomoari segida ematea, alegia. Baina hori ez da nahikoa, bistan da. Horrekin batera, azterketa serio bat egin beharra dago haren obrarekin, batez ere bildu ere egin gabe dauden kazetetako artikuluekin.

Katalanez horrenbeste itzulpen egon arren, kurio-soa da Freud-en obrekin egindako hutsunea. Eta ildo beretik, Villalongaren idazlanak berrirakurtzeko orduan, present euki behar dugu beti Freudek azken honentzat betiere suposatu zuen erreferentzia derrigorrezkoa. Don Llorençek behin esan bezala: «Nik uste nuen psikiatriak giza sekretua argituko zidala. Ez zidan batere deskubritu. Imajinatzeko garaien nahiago dut nobela. Gog-ek behin elkarrizketa bat egin zion Freudi eta honek bere sekretua errebelatu zion, eta justu-justu nirearen alderantzia zen. Ni nobelista frustatu bat izan... eta psikiatra sartu nintzen. Litera-

«Literatura, niretzat, maite izan ditudan gauzak eta pertsonak gogoratzeko modu bat izan da».

Villalonga, katuak maite zituen idazle katalana.

tura niretzat-beste askorentzat bezala— deribatibo bat izan da, maite izan ditudan gauzak eta pertsonak gogoratzeko modu bat».

Elegia, umorea eta amodioa: zuhurtasunezko literatur kaligrafia; heriotzearen ondorioak estilo bihur-

tu. Mallorcako negu suritsuan, nota argitaragaberen batetan, Don Llorenç Villalongak idatziko al zuen Lacan eta disoluzioari buruzko dibagazio bat! Seguru baiet.

Antton ZELAIA

BIBLIOGRAFIA:

- «Mort de Dama», 1931.
- «Bearn o la sala de las muñecas», 1956.
- «La novela de Palmira», 1952.
- «Faust», 1956.
- «El Llendonar de la clastra», 1958.
- «L'Angel Rebel», 1960.
- «Flo La Vigne», 1961.
- «Desenllaç a Montlleó», 1962.
- «L'hereva de Donya Obdúlia», 1964.
- «Aquiles o l'impossible», 1964.
- «Desbarats», 1965.
- «La Marquesa de Paz i altres desbarats», 1965.
- «Falses memories», 1967.
- «Les Fures», 1967.
- «El Llumí i altres narracions», 1968.
- «La Gran Batuda», 1968.
- «La Virreyna», 1969.
- «La Lulú», 1970.
- «Las Tentaciones», 1970.
- «Lulú Regina», 1972.
- «El Misanthrop», 1972.
- «Andrea Victrix», 1974.
- «Narracions», 1974.
- «La Dama del Harem», 1974.
- «Un estiu a Mallorca», 1975.

«Herri txikiak dira babesleku naturalak, bertan ez nahiz dago mugarik pobrezia eta miseriaren artean».

GOTZON GARATEren

bizioa lan egitea da

Jose R. BILBAO

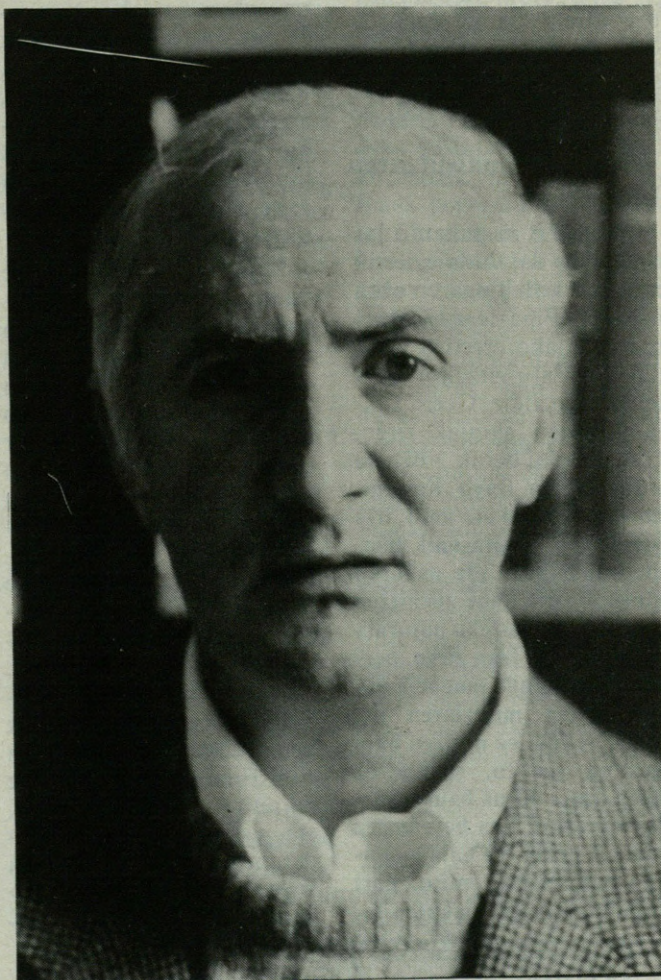
Ez da behar gauza handirik Gotzon berbetan ipintzeko. Gustoko ildo bat emanez gero, han doa bera bakarrik buruan pilpilean duen dena bidean barreiatuz. Batzutan zabalegia eta argiegia gertatzen da, eliz-gizonei hain sarri darien apaltasun faltsu —apalkeria?— horren tantarik ez bait du isurtzen bere ahoak. Leun eta birritan pentsatu barik jaurtikitzen du barruan duena.

Bestalde, bere itsasorratzak ipar bi ditu: euskara eta ikasleak, eta biak bateratzen direnean euskal filologiako ikasleengan, untzia portu onera doan itxaropen osoan murgiltzen da.

Kontraesanik nabarmenena, abertzale ogizati hau jesuita marxismalari bihurtuta ikustea da, gai honi buruz euskaraz gehien idatzi duena izanik, seguraski. Leninen marxismoa: Leninismoa deritzon liburua atera du orain.

Hauxe da marxismoari buruzko nire azken liburua eta ez dut uste honen ondoren besterik idatziko dudarik. Askoz nahiago dut literatura. Nola sartu nintzen gai honetan?, ba, 1962.ean Austriara joan nintzen teologia ikastera, eta European marxismoa oso modan zegoela ikusi nuen han, artean, Euskal Herrian talde txiki batzuetan baizik eza gutzen ez zela. Gaia interesgarria izanik poliki-poliki

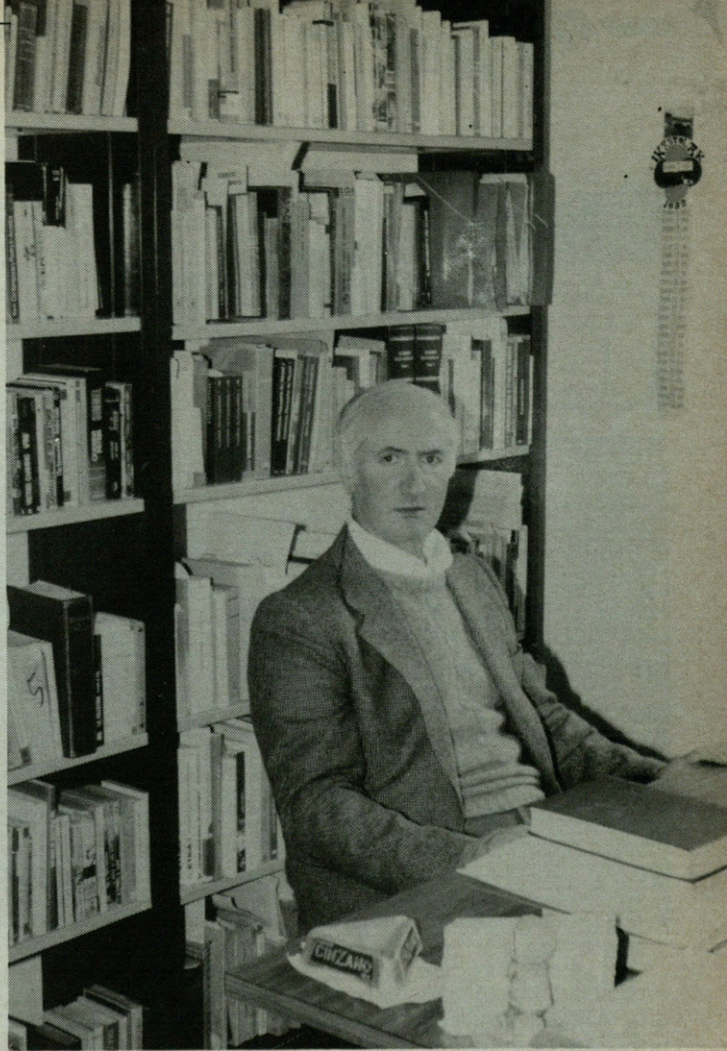
hona ere etorriko zela ikusi nuen, eta horregatik hasi nintzen ikasten. Gero, Friburgon eta Bernan bi urte egin nituen espezialitate horretan. Deustura etorri nintzenean 1968.ean, gazteen arteko giroa oso interesgarria zen, marxismo-gauzak jakiteko zaletasun handia zegoen. Soziologian ematen nituen eskolak eta han azal dutako gaiak prestatu eta liburu batean euskaraz ipintzeko gogoia nuen beti.

Horrela atera nuen 1971.ean *Marxen marxismoa*. —gaur hasiko bainintz idazten, *marxismoa* idatziko

nuke, o hori espainola delako eta euskararen senari *marxismoa* hobeto datorkiolako—.

Euskal Herriarentzat marxismoa esperientzia positiboa izan da. Gaurregun sozialismo bat ia denok onartzen dugu.

MARXISMOA ETA EUSKAL HERRIA

Marxismoa bera, Europan zebilen mogimendua zelako interesatzen zitzaidan, baina beste puntu batekin nembilen arduratuta 15 urte izan nituenetik aurrera, abertzaletasunarekin. Marxismoarekin harremanetan jarri nintzenean, Euskal Herrira begira nengoen, —ordurako artikuluak idazten hasita nengoen *Euzko Gogoan*—, eta horregatik, nire doktoretza tesian, —Madrilen erdaraz egin behar izan nuenean—, *Marx y los nacionalismos separatistas* zeritzonan, gauza biak sartzen nituen, ea nola elkartzen ziren aztertzeko. Gero hortik aurrera, beste hainbat liburu idatzi nuen, *Marx eta nazioa* (1972), *Marxen ondoko errebisionismoa* (1974), *Maoren marxismoa: Maoismoa* (1977), *Lenin eta nazioen autodeterminazio eskubidea*

(1980) eta oraintxe bertan irten den *Leninen marxismoa: Leninismoa*.

Euskal Herriarentzat marxismoa esperientzia oso positiboa izan da. Izan da diot, orain interes gutxiago ikusten dudalako. Guk, zoritxarrez, literaturaren esperientzia asko ez ditugu: ez *Balzac*-en erako elaberri errealistik, ez *Zola* eta *Pardo Bazan*-en antzeko naturalistik, ez XVIII gizaldian izan den sozialik, ezta romantizismorik ere. Zorionez, ezperientzia politiko eta sozial hau ba daukagu, eta ona da. Marxismoak betiko geldituko diren balio batzu ekarri ditu. Lehendabizikoa, nazioaren aberastasuna sortzen duena langilea dela eta langileari, berari zor zaiona eman behar zaiola, ez miserikordia bat, eta bigarrena, gizartearen dauden klase sozialen arteko zapalketak txarrak dire-

la. Gaurregun, sozialismo bat ia denok onartzen dugu eta hau oso positiboa da. Proletalgoaren diktadura ona den edo ez, hor, diskutitu daiteke akaso, baina esan ditudan beste gauzetan ez. Ideia horiek betiko geratuko dira gure artean.

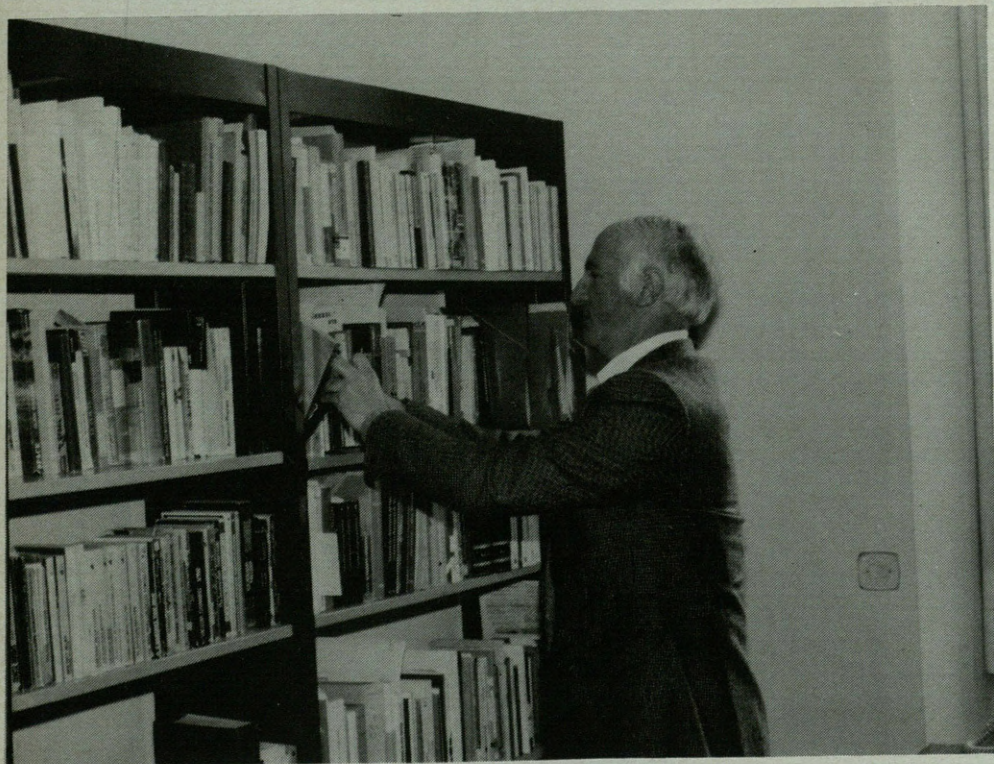
ESTUDIANTEN ARTEKO GIROA

Gotzonek, garai hartako estudianteei, liburuak pasatzen zizkien, batzarreak egiteko tokiak utzi eta abar. Oso giro jatorra zegoen. Azken hontan egin den aldaketa handia izan da; gaurregun gutxi irakurtzen da marxismoaz, nahiago dute ekologia, euskal problematika... **Mendehurrena dela eta, ez diote Gotzoni toki askotara deitu, 3 edo 4era baizik.** Gutxi. Bestela ere, uste dut Europan, Espainian eta Euskal Herrian ere hitzaldi gutxi izan direla. Mendehurrena orain 15 urte izan bal-

din bazan, askoz gehiago ospatuko zen.

MARXISMOTIK LITERATURARA

Arrazoi bi izan ditu marxismotik literatura pasatzeko: marxismoaz interesa gutxitzen ikusi nuenean hasi nintzen arduratzen literaturaz. Orduan, filologia erromanikoa egin nuen. Euskal Herrian, filologia inglesa, filologia frantsesa, filologia erromanikoa ba zirela eta euskal filologiarik ez ikusteak, sutu egiten ninduen. (Deustuko Unibertsitatea zutik dagoen bitartean —bota behar den ala ez den bota behar, ez naiz sartzen—, ahal den euskaldunena izan dadila). Eta esan nuen: *hamen lan egin behar da*, eta borroka handien ondoren sortu genuen. Honek inportantzia ikaragarria dauka. Ba dakizu Euskal Filologiako ikasleek bost urtetan zer ikasten duten?,

asko, asko, eta zaletu egiten dira idaztera. Alderdi hone-tatik oso optimista nago etorkizunari begira. Batzuk esango dute euskaraz hutsak egiten dituztela, baina, euskaraz idazten dute, eta aurreko belaunaldiekin konparatuz, aldaketa kualitatibo inportantea dago hemen. Gainera, idatzi, gero eta hobeto idazten da.

LEHEN LIBURUAK

Erreztasuna ipuiak kon-tatzeko eta, betidanik izan dut. Bestalde, nahiko meto-dikoa naizenez, oporraldie-tan, lagunak musean edo telebista ikusten ari ziren bitartean, makina bat hartu eta idatzi egiten nuen, ipuiak eta halako gauzak. Honela egin nituen bi nobe-la poliziako, *Esku leuna* eta *Elizondoko eskutitza*, eta *Oroitzapenetan* ipui bildu-ma. Eta sarituak izan ziren *hirurak 1977.ean*, *Donostia Hiria*, *Irun Hiria* eta *Txo-min Agirre sariketetan*, bai, honetan oso suerte ona izan nuen. Begira, saria izatea, me:ituz aparte, suerte da.

Zuk lan beraiek beste baten ondoan agertzen dituzu eta hari emango diote. Nortzu agertzen diren oso garran-tizikoa da.

NOBELA POLIZIA-KOAK

Zergatik nobela polizia-koak? Idazten errezenak di-relako eta nobela mota hor-ren irakurle handia izan naizelako. Idazten hasi nin-tzenez ez nuen pentsatzen argitaratzerik ere. Austrian eta Alemanian izan nintze-nean ere, hizkuntza ikaste-ko, polizi elaberriak erabil-tzen nituen: gustoa hartzen diezu eta... ezin utzi; nobela astun batekin, ostera, as-pertu.

Ipar Ameriketara ikusten dudanez —udetan hara joa-ten naiz—, orain bueltatzen ari da, baina teknika alde-tik garai oso positiboa izan dugu. *Julio Cortazar* har-tzen baduzu, esate batera-ko, teknika aldetik zoraga-rria da, ipui laburretan ba-tez ere. *Goytisolo*-k esan zuen moduan, XIX mende-

ko pertsonaiaren nobela —*Balzac*, *Dostoievski*,...— pikutara joan zen, aldiz, gaur erabiltzen eta lehen ezagutu ere egiten ziren tek-nikak, betiko geldituko dira. Orain, dirudienez, sin-tesia egitera goaz, teknika hoiek erabiliz, ekintza eta pertsonai nobela eginez.

Deustuko unibertsitatea zutik dagoen bitartean, ahal denik euskaldunena izan dadila.

Hau, *Lasagabaster*-ek ere esaten zuen eta arrazioa du; hau da, *Pio Baroja*-rengana hurbildu behar gara. *Joy-ce*-k, *Faulkner*-ek, *Virgine Woolf*-ek ekarri duten ikus-pegi berria ezin daiteke bazterrean utzi, baina ezin gara erori nobela aspergarri bihurtzeko arriskuan ere.

Dena dela, nire lanik onenak, ene ustez, ipuiak dira, *Lehortean* eta *Muski-lak*. Polizi elaberrietan *Izu-rri berria*.

Gotzonen elaberriak ha-rreara ona dute. Honelatan, *Elizondoko eskutitza* eta *Goizuetako ezkongabeak* berrargirataratu egin dira, baina euskal literaturaren historian gutxitan gertatu dena, inoiz gertatu bada, *Izurri berria*-rena da: 2.500 ale atera ziren joan den urte-ko urrian eta agortze-ar dago. Interesarekin irakur-tzen dela eta euskara abera-tsa duela esaten didate. No-bela bat egiterakoan, inpor-tanteena literatura egitea da, gero ekintza eta pertso-naiak sortzea, dudarik gabe, baina euskarak ba du berea eta horretan ere saia-tzen naiz. Uste dut horrega-tik izan duela orain arte beste ezeinek izan ez duen arrakasta.

HURRENGO LIBU-RUAK

Bat eginda daukat, poli-ziakoa ez dena: pertsonai psikopata baten borroka bere buruarekin. Behin bai-no gehiagotan hartu dut nobela poliziakoarik ez idazteko asmoa, literatura sakona egiteko biderik one-na ez dela ikusten dudala-ko. Sarritan esan dut neure kolporako, *zuk beste litera-*

tura-klase bat egin beharko zenuke, eta ARGIA-n egin zidaten azken kritikan ere haxe esaten zidaten, baina batzutan, beste gauza bat egiten egon eta, dzast, ideia datorkizu bat-batean, eta egiten ez baduzu amorratu-ta bezala gelditzen zara, idatzi egin behar duzu. Oraintxe ere ba daukat bat buruan eta egin egin behar-ko dut.

Ipui asko dut eginda, eta egungo erdarakadei buruz

material asko dut bilduta, noizbait ateratzeko.

AURRERANTZEAN

Bi helburu ditut. Batetik, literatura egin, elaberriak batez ere, poliziakoak edo ez-poliziakoak, eta kritika-liburuak bestetik. Aurten bertan hasiko naiz Euskal elaberriaren kondairarekin, eta honelako 10-15 liburu idazteko gogoa dut, poliki-poliki, bai nobela eta baita poesiari buruz ere. Datorren urtean *Orixe*, *Lizardi* eta *Lauaxeta*-kin hasiko naiz, gero *Mirande* —niretzat *Mirande* oso poeta handia da— eta beste batzurekin jarraitu. Osasuna ona daukat, eta gero, ba dakizu, guk, ezkondata ez gaude-nok eta bazkaria eta ohea aseguratuta daukagunok, ordu asko dugu jo ta ke lan egiteko: egun batzutan hamahiru ordu igaroten ditut makinaz idazten, baina ez sakrifizioa egiten, gustora. Nire bizioa lan egitea da. Gainera, zorionez, —eta hau idazlearentzat gauza handia da—, nire lanak onartuak izan dira, eta idatzi-ahala eskatzen dizkirate berriak, eta honek, indarra ematen dit.

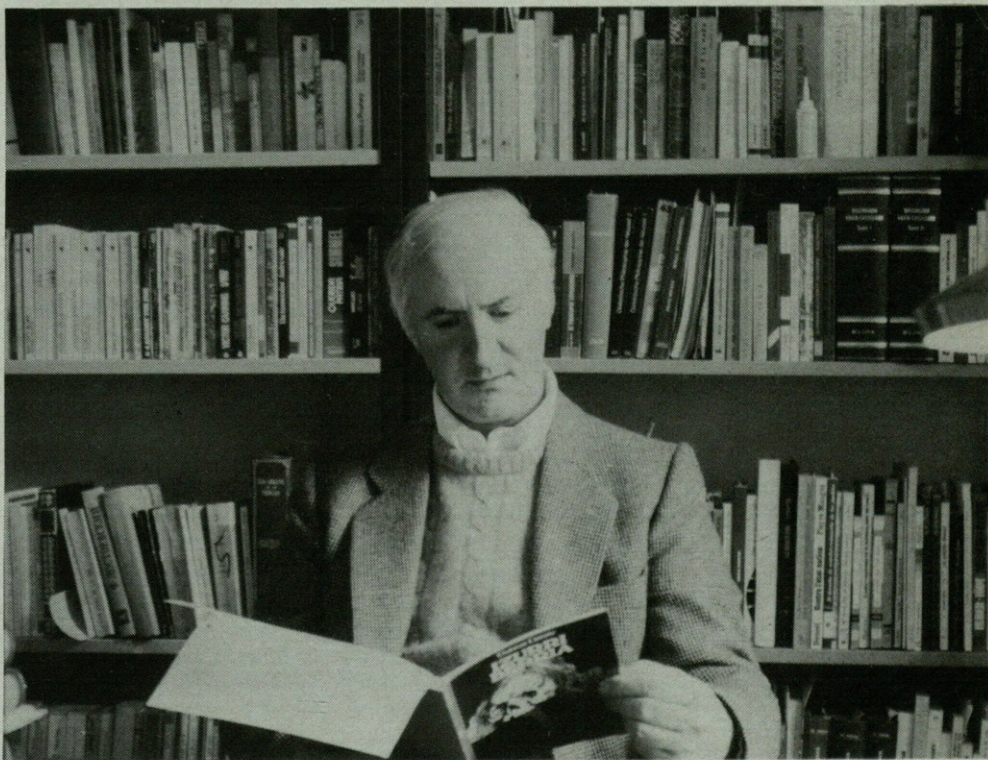
Nik uste dut, nire lanak, gazteriak irakurtzen dituela batez ere, baina hala eta guztiz, norentzat idatzi baino zer idatzi behar dudan edukitzen dut kontutan, gauza interesgarria izan da-dila. Ipuiak badira ere, literaturari begira, gai eta teknika aldetikako merituei.

EGUNGO LITERATURA

Esan dizudan bezala, gazteengan konfidantza osoa dut. *Joseba Sarrionandia*, esate baterako, literatura inglesarekin harreman handian ikusten dut eta hau inportantea da, euskaldunok urte askotan Europatik aparte ibili garelako. *Txomin Agirre*-k idazten zituen ohiturazko nobelak, joan-

dako gizaldikoak ziren, oso atzerapen handia zuten. Orain ez dago holakorik. Gaurko gazteak *Humberto Eco*-ren azken nobela irakurrita dute eta hortik ondo goaz. Problema zera da, gutxi idazten dela: ingelesez urtero 3.000 nobela

Ikuspegi berriak ezin daitezke bazterrean utzi, baina ezin gara erori nobela aspergarri bihurtzeko arriskuan ere.

berri irtetzen dira, euskaraz ihaz 11, oso gutxi, eta pozgarria da hala ere, elaberri bat ere atera gabeko urteak izan direlako.

Euskaraz nobela interesgarriak baleude, oso gustora irakurriko lirateke, baina asko *akto patriotiko* hutsa bezala irakurtzen dira. Mundo osoan nobela da gehien irakurtzen den jeneroa, konparaziorik gabe, eta guk ere hori behar dugu. Irakurleak irakurri dezala egin behar dugu, jakina, ahal bada literatura ona, baina besteak ere bai, gustora irakurtzekoak.

Zorionez, gero eta irakurle gehiago dago, beraz ez da idatzi behar lau katurantz. Zoritxarrez, nobela sortzen lan gutxi egiten da.

EUSKALTZAIN URGAZLE

Nik ez nekien, egunkari-tik enteratu nintzen eta oraindik ere eskutitz bat hartzeko nago. Batek esan zidan behin ea nahi izango nukeen eta ezetz erantzun nion. Zergatik? ba, nire ustez, holako gauzetan serio hartu behar delako parte eta nik ezin dut. Egin nautenei, Euskaltzaindiari, eskerrak ematen dizkiot, dudarik gabe, baina egia esan, ba dira nik baino askoz meritu handiagoa dutenak eta gainera, nik ez dut astirik horretarako.

Hemen amaituko zen gure solasaldia galdera topiko bat ez bazitzaidan etorri burura. Galdera topikoa baina

Gotzoneri inori baino hobeto dakorkiona, bere marxismoari buruzko lanak, orijinalak direlako, hau da, berak erabiltzen duen bibliografia lehen iturrikoa da, errusieratik eta alemaneratik zuzenean hartutakoa. Gehienetan, erdaraz aztertu gabeko gaiak, eta are gutxiago euskal ikuspegitik.

Beraz, zergatik ez idatzi erdaraz? Nik hori ez. Nik nire Herriari ez diot inoiz holako zapokeriarik egingo. Fama tuagoa izango nintzateke, dudarik gabe, liburu hauek erdaraz egin izan bannitu, editorial honek, Espainiara eta Hego Ameriketara ere asko saltzen duelako, baina ni euskalduna naiz eta ez diot sekula euskarari holako irainik egingo. Hori garbi daukat. ■

Jacques Attali-ren iritzi batzuren inguruan

Musika, zarata, boterea

Orrialde hauetan ez gara saiatu ere egingo musikaren azterketa batetan. Musika-ren hizkuntza interpreta ahal izateko musikari dagozkion parametroak erabili behar dira, eta ez normalean gure ingurunean «musika» kontsideratzen den fenomenoak ukitzeko erabiltzen diren eritzi, subjektibitate eta gusto.

Bainan ez gara hemen bide horretatik abiatuko.

Bada aspaldidanik bertan daukagun fenomeno bat kezkarri deritzoguna bere horretan. Fenomeno hau «musika»ren mobidaren inguru guztikoa dugu. Ea zer nolako loturak dauden gero eta gehiago ematen diren kontzertu monstro horiek, irratitako emisora, pub eta drogaren mugida normalaren artean.

Hor dago Belodromoa, hor Autodromoa. Kontzertuak astero. Diska berriak egunero, diska-denda eta irratitan.

Bainan ez gara orain hortik abiatuko. Badago non aztertu eta saiaturik gora hurrengo batetarako honako galdera edota susmoei erantzunik aurkitzen.

Bada azkenik fenomeno guzti hauen aldamenean, edota azpian, «euskal musika» izenpean ulertzen den beste fenomeno bat. Zer nolako konexio ukanen litzuke orain artekoak eta ondoren aipatuko diren iritziek «euskal musikaren» fenomenoak? Ze bide darabada? Nola eman buelta gainean daukan harlosari?

Ez dira gaur goizeko galderak, eta ez gara orian hauekin ere hasiko.

Egia esan ez dira galdera

berriak. Urte asko daramatzagu erantzuten. Agian askotan aipatu da musika horrek boterearekin daukan lotura. Eta halaz ere onartzen dugu, jasaten dugu, gustatzen zaigu... Eta beste berenjenal batetan sar gitezke bidetxigor honetatik. Eta ez goaz horretara.

Jende askok ezaguna izango du akaso Jacques Attali jauna eta Ruedo Iberricon gaztelaratu duen «**Ruidos, economía política de la música**» liburua.

Beste jende askok ez du seguruasko honako liburuaren beharrik musika eta boterearen lotura hertsia ikuntzeko.

Beraz, zuk jakingo duzu ondoren doakizuna interesatzen zaizun edo ez. Liburu horren egileak duela uste mordo bat eskeini suen elkarrisketa baten itzulpena dugu. Besterik ez bada ere balioko digu agian, arestian aipatutako galdera eta kezka bazuari buruz erreflexio oinarri batzuk jartzeko.

Ea nonbaitetik sortzen den eztabaida!

BOTEREAREN ZARATA ETA ZARATAREN BOTEREA

Jacques Attali Frantziako Partido Sozialistako ideologi kontseilari bat dugu. Boterean dagoen partidukoa beraz, kontutan hartu beharreko gauza egiten dituen deklarazioen arabera.

Galdera: «**Ruidos**» liburuan musika eta botere politiko, nahiz ekonomikoaren loturak ikuitzen dira historian zehar...

Jacques Attali: Bai, begibistakoa da lotura estuak daudela musika eta boterea-

ren artean, baina musikologia ez da ia batere kezkatu arazo honezaz. Dena den, eta Adornoren lanetaraino joan gabe, egin izandu dira zenbait lan. Gaur egun ordea, gaurkotasan berezi bat dauka gai honek bi arrazoi direla medio: aurrenik, botereari buruzko teoriak asko aldatu eta osatu direlako Foucault eta Barthes-en lanen ondoren; eta bigarrenik, duela hogeitaz urtetatik hona, musika oinarriko boterearen muinera heldu delako, hau da, merkantziaren boterearena.

G.: Baina ez al dira, ezken urteotan, gero eta ilunago bilakatzen ari lotura hauek? Ez al dira zailago ikertzen?

J.A.: Bai, ilunago dira, botereak, mantentzeko eta hedatzeko darabilen estrategia ispilatzen duelako. Boterearen izatearen garairik sinpleenean, ene liburuan errepresentazioaren garaia deitzen dudan aldiari, boterea, musika bezalaxe eszenan jartzen zen, errepresentatu egiten zen. Musikoak eszenatik bezala boterea ere halaxe zegoen eszenatikian. Baina gaur ez da horrelakorik.

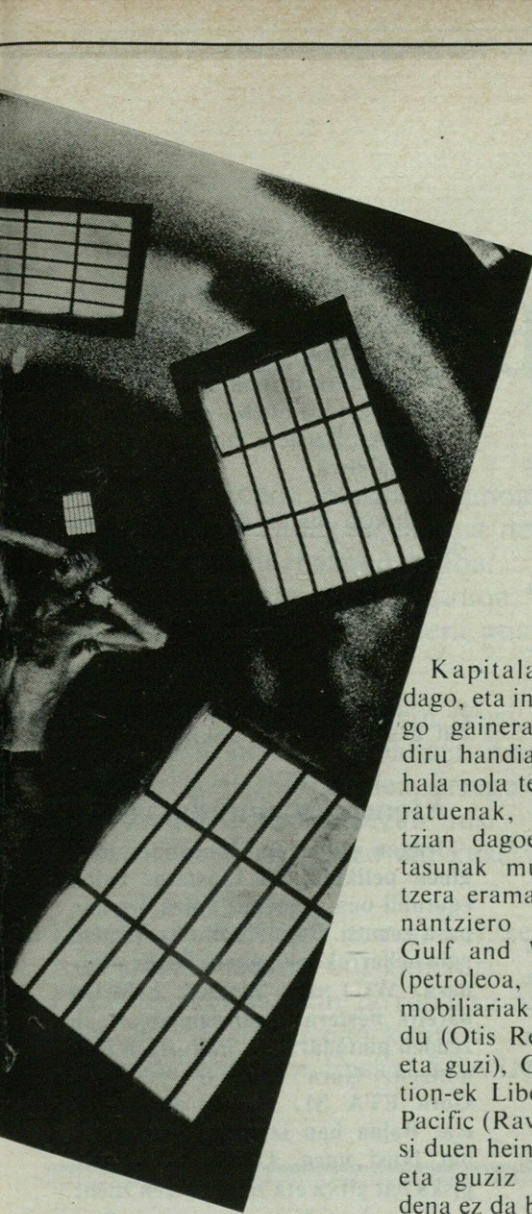
Noski, oraindik ere badiara kontzertuak, politikaren espektakulo bat badagoen bezala. Teoriak ordea erakusten diguna, itxura denez, boterearen funtsa ez dagoela eszenan jartzearen ekite horretan, da, musikaren funtsa kontzertutan ez dagoen bezalaxe. Esan laike beharera joan dela errepresentazioaren jarraitza XVII. mendetik aurrera, eta bere nagusitasuna galdu zuela II. gerrate handiaren ostean. Ondoren hauzitan jarria da «espektakuloa»ren lojika.

G.: Eta horren ordez «merkantzia»...

J.A.: Horren ordez, nere ustez, zera dago, boterearen teoria bat tresna eta instituziotan gauzatzen ez dena, baizik eta bere erreproduzioa antolatuko duen kodigo batetan. Boterearen funtsa gizartearen erreproduzioaren mekanismotan datza, eta boterea erreproduzioaren antolakuntza da batez ere, «errepikapena»rena. Eta merkantzia denez erreproduzio honen alor berezkoa, merkantzia da botere deskokatu honen generalizazioaren kokatze-tokirik funtsezkoena, eta beraz kontra egiteko zailagoa.

(Aurrera segi baino lehen, eta hau ulertzeko, hona hemen bere «**Ruidos**» liburutik itzulitako pasarte pare bat:

Inguratzen gaituen musika en serie hau industriaren produkto bat da. Kanpotik begiratuta, badirudi beste kontsumozko industri ba-

ten sortzea dagoela hor, eta kapitala pilatzearen beste prozesu bat egongo litzatekeela tartean. Bainan askoz ere areago doa asuntua, arrunt diferentea da.

Kapitala, noski, hor dago, eta inoiz baino gehiago gainera. Disko batek diru handiak eskatzen ditu hala nola teknikarik aurretuenak, bainan potentzian dagoen errentagarritasunak musikaz interesatzeraz eraman ditu talde finantziero asko. Honela Gulf and Western etxeak (petroleoa, zigarroak, inmobiliariak...), Volt erosi du (Otis Redding kantaria eta guzi), C.S.T. Corporation-ek Liberty and World Pacific (Ravi Shankar) erosi duen heinenan. Eta halaz eta guziz ere, gertatzen dena ez da bakarrik kapitalismo konpetitibo batetik («errepresentazioa») kapitalismo monopolista batetara pasatzea («errepikaketak»). Musikaren ekonomia bereziagoa da.

Musikaren valor deuso ez dago besterik gabe produktioa beraren pean, baizik eta kontsumatzaileek daukaten errezeptorean. Beraz, difusio teknologia ez da posible azkar aldatzea. Hone-la, produktoreen arteko konpetentzia ez da egiten bakarrik produktoreen kalitatearen arabera, ez eta prezioaren arabera, zeren ezberdinegiak baitira produktioak konparagarri izateko.

Bestalde, diska beraren produzioa industriaren parte txiki bat baino ez da. Funtsean, manipulazio eta promoziozko industria bat da, eta errepikaketak kontsumatzailea produzituko duten aktibitateen sortzea eskatzen du: kontsumo mota honek **demanda produzitzea** eskatzen du, ez **oferta produzitzea**, (edota hobe, lehenengoan jartzen du pisurik handiena). Zaila da objetoaren balioa obra berberarengan ez dagoela onartzea, merkantziaren demanda sortzen duten ekintza batzutan baizik. Halabainan, hori da musikaren ekonomiaren logika berria, industria bilakatu zenetik.)

G.: Musika eta politika, musika eta progresismoa, musika eta iraultza... askotan aipatu izan ohi dira.

68aren ondorioz jende askok aldatu zuen bere afektibitate politikoa zenbait musika moetatara: batzuk, festibal pop handi haiek mundua aldatuko zutela uste zuten; free-jazzean zapalduen garraxiak ikusi ohi dira, beltzak eta beren matxinada; ...Baina jarrera ezkorra agertzen duzu musika guzti hauen aurrean...

J.A.: Saiatze horietan bazegoen musika berriren bat izan zitekeenaren hazitxoren bat, zeren azken finen denek egin bait zuten duda merkatuan sartu edo ez sartu, guztiak azkenean galdu egin zirelarik sartzea baino gelditu ez zitzaizkion. Pop festibalak disko bat promozionatzeko baino izan ez direnean, ameriketako musika beltza hitzparadearen sostengu bat baino izan ez denean, egia esan galdu dute bere funtzio subersiboa bere iraultasuna. Itxi egin dira, kanalizatu merkantzian.

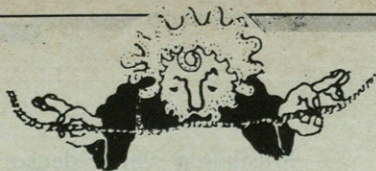
Bilatu behar dena ez da musika berri bat, baizik eta musikaren praktika berri bat.

Idea suelta eta desaritu batzu baizik ez dira hauek. Badute, noski alde eta kontra egiteko makina bat gauza. Hurrengo batean segituko diogu.

GORRITXO

**hurrengo
orriko
gurutzegramari
erantzuna**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	A	O	R	I	G	•	H	A	N	D	I
2	B	•	O	R	E	K	A	T	U	•	A
3	R	I	•	A	R	U	R	I	•	B	T
4	E	G	I	N	A	•	R	A	T	A	Z
5	Z	E	R	•	E	S	A	•	O	S	U
6	•	T	A	R	R	A	P	A	T	A	•
7	D	O	T	•	A	I	A	•	E	T	O
8	A	R	A	T	Z	•	R	A	L	I	Z
9	G	E	•	O	L	P	I	Z	•	A	P
10	O	•	O	R	E	R	E	T	A	•	I
11	Z	A	T	I	A	•	K	I	Z	U	N

Hil arteraino militante

Euskal Herrian militantismo gogor eta sakon bat dagoela ezin uka, baina militantismo gaizki ulertuak ere ekartzen ditu berarekin halako pasadatxo batzu, lehengo egunean kontatu zidatena bezalakoa.

Bizkaiko herri batetan, PNVko militante sutsu bat hiltzeaz dago. Bere seme-alabak ohe ondoan daukela bere azken nahia opa nahi lioke:

– Aita, nahi al duzu zerbaite egi-tea, bereziki?

– Bai, alabatxo, mesede bat eskatuko nizuke. Joan zaitez Batzokira, hautsi nere karneta eta gero PSOEn militatzeko karneta ekar diezadazu, hor afiliatu nahi dut eta.

Seme-alaba guztiak seko harriturik gelditzen dira, bere aitaren azken erabaki honekin.

– Baina aita, zer diozu? Zu, bizi guztian PNVkoa izandakoa, gerra PNVekin egindakoa, eta gure alderdiaren babesean hazitakoa izaki, orain PSOEn sartu nahi duzu?

– Bai, alabatxo, bai. Ez al dakizu hobe dela beraietako bat hiltzea gutako bat hiltzea baino, edo?

Diktadu zaila

Inguru hauetako ikastola batetan, haur guztiak diktaketa bat hasi behar dute. Andereñoak urrezko arraultzen oiloarena aukeratzen du, eta:

– Ea guztiok ongi idazten duzuen: U-rrez-kó a-rraul-tzen oi-lo-a.

Haurretako batek, beste bati galdetzen dio:

– Aizu! «Arraultze»ak «H»rik ba al du?

– Ez dakit, nik badaezpada «potroak» jarri dut.

Soldaduskan

Teorikako klasean ari direla kapitainak, soldadu bati:

– Zenbat zati ditu fusil batek?

– Bi kapitain jauna! Fu eta Sil.

Erdoko marra

Ba omen zihoan Permin bere koxe berriarekin karreteran barna eta hara non somatzen dituen atzetik er-tzainak berari segika. Kotxearen abiada piska bat moteldu, lehiatila zabaldu eta:

– Zer gertatzen da?

– Marra txuria zapaltzen ari zarela.

– Ez naiz batere harritzen, erdi-erdian jartzen duzue eta.

Ikuskizun garestia

Zirko bat iritsi omen zen Pasaira, eta beste zenbait ikuskizunen artean, su-irenstaileena omen zegoen. Herriko jendea hurbiltzen ari zen eazer zegoen ikustera eta hoiaren artean Patxi zaharra.

Takilara joaten da eta galdetzen du:

– Zenbat balio du?

– 400 pezta.

– Oso garestia, tori 200 eta begi bat besterik ez dut irekiko.

Ateosteko pintadatxoak

Iragan igandean Donostiara joan ginen pelikula bat ikustera, baina eguraldi ona zegoenez goiza ere han pasa genuen. Bokadilotxo bat jan eta egin beharrekoak egitera BBKra (erdaraz WC) sartu nintzen, Esfortzu batetik besterako tartean ateostean zeuden pintadatxoak irakurtzen hasi nintzen: Gora Euskadi Askatuta, Gora ETA M, Hemen Euskaraz, e.a. Baina han izkinean txiki-txiki bat ikusi nuen. Ondo irakurtzeko piska bat altxa eta zera jartzen zuen:

– Kontuz! Kaka kanpoan egiten ari zara.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1						•					
2		•								•	
3			•						•		
4						•					
5				•				•			
6	•										•
7				•				•			
8						•					
9			•						•		
10		•								•	
11						•					

erantzuna aurreko orrialdean duzu

LUZETARA: (ald.) Eguraldia. Ez txiki, mardul. 2.- Kontsonantea. Ekilibratu. Bokalea. 3.- (Ald.) Sinbolo kimikoa. (ald.) Gipuzkoako herria. Biltzar Ttipia. 4.- Osatua, bukatua. (ald.) Trapu. 5.- Galdetzailea. (ald.) Bete. (ald.) Hegazti. 6.- Zalaparta. 7.- Bizkaieraz, dut. Gipuzkoako herria. (ald.) Duda adierazgarria. 8.- Urola ibaiaren erreka edo adarra. (ald.) Metal. 9.- Sinbolo kimikoa. (ald.) Bat batean. (ald.) Haur hizkeran, musu. 10.- Sinbolo kimikoa. Gipuzkoako herria. Sinbolo kimikoa. 11.- Puska, apurra. Geroko egintza adierazten duen atzizkia.

GOITIK BEHERA: 1.- (ald.) barazkia. Bizkaieraz, daude. 2.- Bokalea. (ald.) Burutik ongi ez daudenak pilatzen dituzten toki. Bokalea. 3.- (ald.) Zakur. (ald.) Etxe sarrera. (ald.) har ezak. 4.- Asiako erresuma. Kontsonantea. Har ezazu. 5.- Geraerazten duena. 6.- Errepikatuz, txori bat. Putre, hegazti harrapari. Sinbolo kimikoa. 7.- (Hegaz). Moko sendo, kako eta zorrotzaz gain, atzaparrak indartsuak oso dituzte. 8.- (ald.) Ahaide. Bokalea. Igarlari, asmagin. 9.- Hizki grekoa. Aho-motel, hitz-motel. Lehenbizikoa eta azkena. 10.- Kontsonantea. Salbaia, basa. Sinbolo kimikoa. 11.- (ald.) Aro, biribil. Ardo min, mingots.

(enbido)

La colere de Franz Dubosq...

ITXARO BORDA

Argitzen du gogoa, haizatzen lana,
Neurtu gabe handitzen dagona nana,
Iturri ederra dut basoko arnoa:
Harek sustatu eta, arrazoi sana,
Bertso kokin batzuren egitera noa!

ARUEK ez zukeen sekulan ikusi
Horrenbeste gizaki, ez baitzen itsusi.
Frantze DUBOSQ noblea, errege nagusi,
Gure ahultasunak ez zezan ilusi
Etorri ziren denak auzo eta kusi!

Dubosq jauna dugu hemen kontseilari,
Kulturazale jatorra eta kalakari,
Frantses eskunarekin tarrapatan ari
Bere alde duela zuzena kantari
Oztopoak ezartzen Euskal SEASKAri...

Aurpegia zuhurra, bihotza zekena
Dubosqen bizarttoak erakusten dena:
Zergen diru nekea biltzen du, ozena,
Baina partekatzeke ez dager lehena,
Euskal kulturak ez du polita omena!

Ez ginion orduan etxean deus hautsi
Gure kontra faltak non zitzazkeen kausi:
Atzo hura jan eta egun egin auzi
Gezurrian ari da guziera nausi;
Berdin balio dena baginu errautsi!

Horrelako ekintzek eguzki haguna
Inarrosten dutela, gauza ezaguna;
Madarika dezagun sortu zen eguna
Aintzinetik eskertuz Dubosq laguna
Ez baititu emanen eskatzen duguna!

1983ko maiatzean,

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

Helbidea

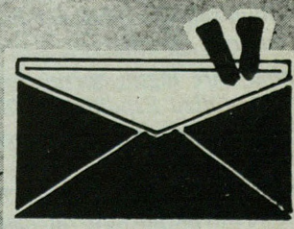
Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99

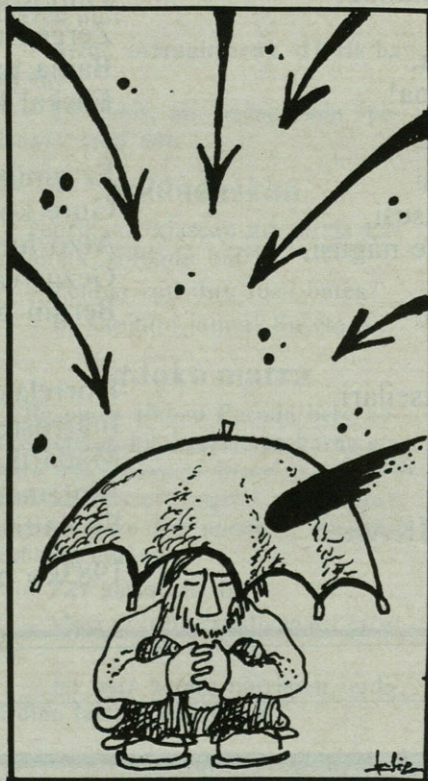
CUENCAN BADUT LAGUN BAT

Cuencan lagunik ez duzula? Valladoliden ere ez? Eta Cordoban? Hori da bada soldaduskari atera diezaiokezun etekin bakarrenetakoa. Zoriak (tamalak, Jainkoak, Errege Katolikoek?) ezarri dizkiguten ia berrogei estatukideetako batzuk ezagutzea. Areago, eta horra hor miraria, horietako norbaitekin adiskidantza gozo bat lotzea.

Mundu osoan, zoazen lekura zoazela, aurki bait dezakezu ezkertiar jatorrik, bihotz liberal zabalik, folklozeazale zintzorik, eta euskaldunon arazoa (minbizia) berrehunmila putaseme konzentraziotan sartuz konpon litekeela aldarrikatzen duen aliantzapotupularrero desgraziatuari aurpegi emango dion ezkertiar finik. Soldaduska egin dugunok gure batailen artean beti daukagu oroimen samur bat Madrilen bezala Badajozen utzi genuen espainol lagunarentzat. Euskaraz hitz egiten entzun zintuenean azaldu zizun bere eritzi aldekoa, beti mirestu duela euskaldunok gure herriaganako dugun atxikitasuna, askotan sentitu duela lotsa bere herrikideak entzun dituenean euskaldun soldadu gizarajoa beste guztien aurrean humiliatzen, izorratzen.

Baina zure lagun horrek bere pena adierazten dizu Espainiagandik berezi nahi duenetariko bat zarela esaten diotzunean, beren kontra ezer ez duzula, areago, gustora lagunduko zeniekeela beren kazikeak porkulo hartzera botatzen, baina ez zarela espainola. Nik ere esplikatzen nion Euskal Herria zazpi probintziok garena, ea nola konponitzen dugun Espainia barruan Iparraldeko hiru senideen arazoa, gure hizkuntzak elebakartasun batean baizik ez duela irtenbiderik... betikoa, espainolekin tratua izan duen edonork esan izan duena.

Denok euki beharko genukeela lekua Espainia berri batean, eta guztion artean egindako Espainia hori zein

ederra izango litzatekeenarekin hunkituz sentimentalki txantajeatu nahi zaituen lagunari zure argudioak jaurtikiaz zoaz, banan bana. Nere herritarren erdiak ados ez ditudala kontura erazten didan arte. Cuencako ene lagunak irakurtzen bait ditu egunkariak.

Egin zuen, bai, iltuli bat Euskal Herriatik Cuencako ene lagunak. Eta harritu samarra joan zela aitortu beharra daukat. Gure herrianeta, ondo. Seguru ez zegoela alde haundiegirik berak egina zeukan irudiaren eta ikusi zuenaren artean. Hasieran, jakina. Baina luze jotzen dute hiru egunek, eta azkenetako...

Klaro, ezen tontoenak ere goizean ez bada arratsaldean FM etzuten du. Eta hemen irakurtzen den egunkaria «Diario Vasco» da. Eta Donostiako kaleetan itzulitxo bat emâtean... Bue-

no, baina soldaduskan egindako zure laguna unibertsitatetik pasea da, eta ez dizu rebantxa hartzen, panoramen aurrean eskubide osoa eukiko lukeen arren. Eta dendak ikusten dituzue, eta egunkari guztiak ikusten («bainan zeostia egiten duzue, hi?» esanaz bezala begiratu zidan), eta pafetan katxarro batzuk hartzen, eta...

Hau Espainia dela, eta jode pasatu ere ez genukeela egin behar esan ohi zizun adiskidea trenean bialtzen duzu. KASen alternatibaren egokitasunaz iaia komentzitu zenuen lagun hura, eta tripako minez itzultzen zara etxera. Atzetik eman dioten zakurra baino humilago.

Baina ostikadarik haundiena gaur eguerdiz heldu zaidan gutunarekin eman dit Cuencako nere lagunak. «La voz de Euskadi» egunkariaren puska bat etorri zait eskuetara. Nere adiskidea ongi informatzen da Euskal Herrian gertatzen den edozertaz, eta lagun trosko batzuen bidez jakin omen zuen ateratzekotan zela egunkari pluralista bat, «Egin»-en setakeriaren ondoan haize fresko bat ekarriko zuena. Baibada, benetako ezkertiarak mundu osoan daude harremanetan.

Ai, errekorrea! Alvaro Bermejoren edo Iñaki Bordelaren kolumna bat da (ez al zien hauek «Cloc» talde ospetsu hartakoak?), eta izenburua ezin esango dizut, ez daukat eta papertxoa eskueran. Baina España hitz guztiak daude azpimarratuak, eta «esta España (que me duele!)» bi marraz hornitua. «Tal vez estéis perdiendo el tiempo, ¿no crees?» ipini dit azpian.

«Irabazi dugu» esan zuen Telesforo zaharrak, «Hau egina zio» Likiniak. Ez zegok samurra, mutilak!

Zer egin ordea? Ala gehiago direlako arrazoi izango ote dute bada?

Pello ZUBIRIA

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURO DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzeko badituzu, zuek eta zeure etxeak

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharririk gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GUIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA